

SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK OKTATÁSÜGYE

A SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK TANÁRAI ORSZ. EGYESÜLETÉNEK HIVATALOS LAPJA

Szerkesztők:

ISTENES KÁROLY és KIRSCHENHEUTER FERENC

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest VIII, Festetics-utca 3

Telefon: József 346—65

TARTALOM:

<i>Kirscheneuter F.</i> : Horváth Attila — — — — —	247
<i>Nagy Péter</i> : Az élőbeszéd a gyengehallású siketnémák oktatásában — —	255
<i>Kleitsch J.</i> : A vakok iparoktatásáról — — — — —	258

Irodalom:

Herodek: Vakok emlékezőtehetsége. 261. — Tudnivalók a gyógyg. intézetekről. 261. — Bárczi dr.: Beszédhangok képzése. 262. — Bieri dr.: Beitrag z. Kenntniss d. geistigen Entwicklung d. Taubstummen. 263. — Brauckmann: Das gehörleidende Kind. 263. — Taubstummenwesen. 264.

Egyesületi és intézeti élet:

Választmányi gyűlés. 265. — Szaktanácsi gyűlés. 265. — A vakok társaskörének közgyűlése. 268. — Nyugtázás. 268.

Kisebb közlemények:

Vak hajóépítő és vitorláskapitány. 269. — Tóth Árpád. — 270. Érthető-e Keller Ilona beszéde. 270. — Hoover és Borah üdvözlése. 272. — Francia hadivakok. 273. — Szentgyörgyi Gusztáv. 273. — A BELHORO kiadványai. 273. — Deschensky Ferenc. 274. — Püspöki látogatás. 274. — Önszegélyző egyesület létesítése. 274. — A kölni siketek intézete. 274. — Vakok a rádióban. 275. — Gyógypedagógiai előadások. 275. — Folyóiratunk postai szállítása. 275. — A hibásbeszédűek írásvizsgálata. 275. — A látás mellőzése megkönnyíti a munkát. 277. — Vas János jubileuma. 278. — Dr. Rajnikné Pápay Mária. 278. — Esküvő. 279. — Miniszteri elismerés. 279. — Az Orsz. Kutatótanácsügyi Tanács kiküldöttje a szaktanácsban. 279. — A M. Gyógyg. Társaság szakülése. 279. — Az optifon. 279. — Horváth Attila emléktáblája. 280. — Beszédhibások tanfolyama. 281. — A debreceni kisegítő iskola. 281. — Cserkészisztizti vizsga. 282. — Még más közlemény.

A kiadóhivatal vezetője: THÜNINGER JÁNOS. Egyesületi pénztáros: GÁLDY ANDOR

Kiadó és laptulajdonos:

SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK TANÁRAINAK ORSZ. EGYESÜLETE

A lap megjelenik évente ötször. Előfizetési ára egy évre 24 pengő. — Egyesületi rendes tagok a lapot tagilletményük fejében díjtalanul kapják. — A gyógypedagógiai intézetek előfizetési árát évről-évre a egyesületi közgyűlés szabja meg.

A Siketnémák és Vakok Tanárai Országos Egyesületének kiadványai

- Bárczi Gusztáv dr:** *Hallásvizsgálat és selectio.* 1929. 11 lap. Ára 1 p. — *Siketek és némák selectiója.* 1929. 16 lap. Ára 1 p.
- Bihari Károly dr:** *Évkönyv.* 1904. 95 lap. Ára 5 p.
- Borbély Sándor:** *Krakkér Kálmán.* 1911. 4 lap. Ára 0·50 p. — *Gácsr József.* 1915. 5 lap. Ára 0·50 p. — *A magyar siketnémaoktatás bibliografiája és egyéb adatgyűjtem nye 1920. végig.* 1924. 123 lap. Ára 12 p.
- De L'Epée:** *Siketnémák oktatása rendszeres jelek útján.* Páris. 1776. Fordította: **Szabó Imre** 1923. 162 lap. Ára 6 p.
- Ehling Jakab:** *A siketnémák megszólaltatása az anyaiskola nyomdokán.* 1926. 58 lap. Ára 3 p.
- Herodek Károly:** *A vakok jelentősebb németországi intézetei.* 1928. 13 lap. Ára 1 p.
- Hribik Aladár:** *Tanulmányúton Németországban.* 1928. 22 lap. Ára 1 p.
- Igler Antal:** *A fogalmazás tanítása a siketnémák intézetekben.* 1929. 22 lap. Ára 1 p.
- Istenes Károly:** *Hangkapcsolódások a magyar beszédben különös tekintettel a siketnémák hangos beszédére.* 1924. 93 lap. Ára 5 p. — *Statisztikai adatok a siketnémákról.* 1925. 6 lap. Ára 0·50 p. — *A beszédhibák javítására szolgáló állami tanfolyam 25 éves története.* (1896—1921). 1925. 25 lap. Ára 1 p.
- Juan Pablo Bonet:** *A betűk elemekre való felbontása és a némák beszédre való tanításának művészete.* Madrid. 1820. Fordította **Adler Simon.** 1907. 72 lap. Ára 6 p.
- Kegler Ferenc:** *Adatok a Siketnéma Intézeti Tanárok Orsz. Egyesületének 10 éves történetéhez.* 1911. 8 lap. Ára 0·50 p.
- Kirschenheuter Ferenc:** *A Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézete száz éves fönndállásának ünneplése.* 1926. 8 lap. Ára 0·50 p. — *A hadirokkantak foglalkoztatása.* 1926. 17 lap. Ára 1 p. — *Vizből mentő vak.* 1928. 13 lap. Ára 1 p.
- Michels Fülöp:** *A siketnémák beszédének esztétikája.* 1924. 16 lap. Elfogyott. — *Nemzetközi siketnémaneveléstudgyi konferencia.* 1926. 21 lap. Ára 1 p. — *A siketek nevelés-oktatástudgyének jövőjébe vetett pillantás.* 1927. 17 lap. Ára 1 p.
- Nagy László:** *Adatok a siketnémák lélektanához.* 1928. 10 lap. Elfogyott.
- Puha László:** *A fogalmazástanítás módja és anyaga.* 1925. 18 lap. Ára 1 p.
- Ranschburg Pál dr:** *A siketnémák számolóképessegéről.* 1925. 12 lap. Elfogyott.
- Schreiner Ferenc:** *A vak beszéde.* 1927. 8 lap. Ára 0·50 p.
- Schulmann Adolf:** *A beszéd védelme.* 1929. 7 lap. Ára 0·50 p.
- Stern Ottó:** *Mássalhangzók kifejlesztése a siketnémák I. osztályában.* Fordította és magyar vonatkozású részletekkel ellátta **Várad Zsigmond.** 1915. 85 lap. Ára 8 p.
- Tegyei Jenő dr:** *A fogyatékosok szociális problémája.* 1929. 10 lap. Ára 0·50 p.
- Völker József:** *A tanterv revíziójáról és az azzal összefüggő kérdésekről.* 1929. 14 lap. Ára 1 p.
- Záborszky Árpád:** *A Siketnéma Intézeti Tanárok Orsz. Egyesületének története az 1918-19. évi forradalmak alatt.* 1924. 51 lap. Elfogyott.
- Zemkó Péter:** *A tanárképzés reformja.* 1917. 22 lap. Ára 1 p.

*

Siketnémák és Vakok Oktatástudgye. Szakfolyóirat. I-XXXI. évf. Ára a megrendeléskor állapittatik meg.

Arcképek; Cházár András feketenyomású arcképe. Ára 0·80 p. — Nára Szabó Sándor feketenyomású arcképe. Ára 0·80 p. Schäffer Károly feketenyomású arcképe Ára 0·80 p.

SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK OKTATÁSÜGYE

A SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK TANÁRAI
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK HIVATALOS LAPJA

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII. Festetics-ucca 3

Előfizetési ára
egy évre 24 pengő

Szerkesztők:
Istenes Károly
és
Kirschenheuter Ferenc

Egyesületi r. tagok a lapot tag-
illetményük fejében kapják.
A gyógypedagógiai intézetek elő-
fizetési árát évről-évre az egye-
sületi közgyűlés szabja meg.

Horváth Attila

A Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézete levéltárából vett adatok, valamint a *Váradi Miklós dr.-től* és *Radnai Miklós dr.-től* a napi és zenei sajtóban megjelent művészet-méltányoló cikkek szövegrészeinek fölhhasználásával

írta *Kirschenheuter Ferenc*

Barátok, tanítványok lelkes kis csapata kegyeletes szívvel hangversenyt rendezett 1931 nov. 4-én a rádióban *Horváth Attilának*, a tíz évvel ezelőtt elhunyt, sokoldalú vak zongoraművész és zeneszerzőnek, a vakok kir. intézete volt tanárának emlékezetére. A Horváth Attila-emlékestén *Radnai Miklós dr.* a M. Kir. Operaház igazgatója emlékbeszédet mondott, az operaház tagjaiból alakult zenekar pedig *Dohnányi Ernő dr.* vezényletével *Horváth Attila* következő műveit játszotta: 1. Zrínyi Ilona nyitány. 2. Fantasztikus szvit: I. Madarak ébredése, II. Merengés, III. Humoreszk, IV. Óriások tánca.

Horváth Attila! A magyar zenei világ csak halála után kezdett eszmélni arra, hogy életében kora nem méltányolta kellőképp, hogy nevével kapcsolatban még kötelességei vannak, hogy életének s műveinek megfelelő világításba helyezése még megírásra váró fejezetei a magyar zenetörténelemnek, mert maradandót alkotott.

A magyar gyógypedagógia irodalma meg egyáltalában nem foglalkozott még *Horváth Attilával*. Pedig ennek lapjain is helye van az ő nevének. Harminckét éven át tanára volt a vakok kir. intézetének, ő maga is vak volt, tanítványa ennek az intézetnek s büszkesége a magyar vakok oktatásügyének.

Horváth Attila régi nemesi családból származott. Győrszentmárton volt a család ősi fészke s a tizenennyolcadik század kilencvenes éveiben kapta nemességét I. Ferenc király uralkodása idejében. *Horváth Antal*, a művész atyja, mint honvédtiszt résztvett a szabadságharcban, amiért többévi sáncmunkára ítélték és Theresienstadtban szenvedett várfogságot. Kiszabadulása után a *Khuen-Héderváryak* szlavóniai birtokait igazgatta. Itt, Nustár községben, Szerémmegyében, 1862 augusztus 11-én született fia, Attila, ki egy éves korában himlő következtében megvakult. Vala-

mennyi fiú- és leánytestvére átesett a ragadós betegségen, egyedül ő vakult meg. A kis Attila három éves korában egy kis hegedűt kapott ajándékba és környezetének föltűnt, hogy hamar megtanult rajta játszani.

A fiúcskát nyolc éves korában, 1870 október 11-én atyja fölhozta Pestre és beadta a Vakok intézetébe. Ekkor a család már Nagykőrösön lakott s a vakok intézete anyakönyve *Horváth Antalt* mint „telkes gazdát” említi.

Akkoriban a zene teljes virágzásában pompázott a vakok intézetében. *Mihályik Sidor dr.* az intézet igazgatója, jogi tanulmányokat végzett, hites ügyvéd volt s így nem volt ugyan hivatásos zenész, de mint nagyon tehetséges műkedvelő pompásan zongorázott és különösen a magyar népdalmuzsikának volt elismert előadóművésze. Amellett finom érzésű és gondolkodású egyéniség volt, aki növendékeit általában, de a tehetségeket különösen fölkarolta. *Mihályik* a kis *Horváth Attilában* hamar fölfedezte a rendkívüli zenei tehetséget, a rendes zenei oktatáson kívül ő maga még külön órákban is oktatta a fiút zenére s a zene mellett egyebekre, főként irodalomra, meg történelemre. A vakok intézetében diáskodó kis Attila a zenei szakon a zongorafőtanszakot végezte. De nemcsak a zenében, hanem minden irányban tehetséges volt. Bizonyítványai végig kitűnőek. Már az első iskolai év végén a főpróbát — ahogyan akkor az évvizsgákat nevezték — 1 forint jutalmat kapott s évvégi jutalmazásai 5, 7, majd 10 forintra emelkedve évről-évre ismétlődnek egészen 1878 május 29-éig, amikor kilépett az intézetből.

Ugyanekkor *Mihályik dr.* a 16 éves *Horváth Attilát* bemutatta *Erkel Ferencnek* és *Liszt Ferencnek*. *Erkel* a legmelegebben nyilatkozott zongorajátékáról, *Liszt* pedig a legnagyobb kitüntetésben részesítette, homlokon csókolta. *Horváth* azonban csak az intézet rendes növendékei sorából lépett ki. Tanulmányait továbbra is részben az intézetben, részben annak támogatásával folytatta.

Már növendékkorában megkezdett zeneszerzési munkája lassanként megizmosodik. *Molnár Vince*, a vakok kir. intézete tanára írja, hogy *Volkman Róbert* heteken át játszatta a fiatal *Horváthtal* annak le nem írt, éveken át emlékezetben megtartott kétszázhatvan szerzeményét s mert a fiatal szerző kiadóra nem talált, az volt a terve, hogy azokat 1884-től kezdődően a saját neve alatt adja ki, később pedig majd leleplezi az igazi szerzőt. *Volkmannt* azonban tervének megvalósításában megakadályozta 1883-ban bekövetkezett halála. *Váradi Miklós dr.* a Pesti Hírlap 1831 november 4-iki számában „Emlékek Horváth Attiláról” című cikkében megemlíti, hogy *Volkman-nak* ezt az elhatározását *Lypold Kornélné*, pestmegyei adófelügyelő neje is igazolja, kinek házában *Horváth* a nyolcvanas évek elején *Volkmannal* megismerkedett

Gyakran látogatott el ekkoriban *Horváth Attila* vidéki városokba

hangversenyezni. Rendkívül lelkesedtek érte Újvidéken s Vukováron, hova több ízben meghívták egy-két estére.

Mihályik igazgató több éven át állami ösztöndíjat eszközölt ki *Horváth Attila* számára a minisztériumtól tanulmányainak folytatására. Ilyen ösztöndíjban eladdig vak egyén nem részesült. Így jutott a fiatal művész 1883-ban Bécsbe a szintén vak *Labor József* nagyhírű orgonaművész és zeneszerző vezetése alá, míg zongoratanulmányait ugyancsak Bécsben *Leschetitzkynél* folytatta. Megismerkedik itt *Horváth Attila Brahms-szal* s *Mandyczewsky-vel* is és a német alaposság, a stílus feltékenyen őrzött tisztasága itt fejlődik ki életreszólóan a fiatal magyar művész lelkében. De ha a német romantikus irány, főleg *Schumannon* és *Mendelssohn* keresztül hatni is tudott első műveire, — írja *Váradi Miklós dr.* — mindazonáltal vérmérséklete, magyarosan pezsdülő ritmikája, alföldi tájak színes emlékeiben álmódzó képzelete mindvégig megtartotta hazája hú gyermekének s megóvta a német nehézkességtől.

Csáky Albin gróf közoktatásügyi miniszter 1889-ben az utolsó 400 forintos ösztöndíjat csak azzal a föltétellel engedélyezte *Horváth* számára, ha „tanulmányai befejeztével tehetségét és ismereteit nem külföldön, hanem honában fogja érvényesíteni, különösen pedig, ha, mihelyt a magyar kormány fölszólítja, azonnal rendelkezésre bocsátja magát, hogy az Országos Budapesti Vakok Intézetében tanári állást betöltsön.”

Első bécsi hangversenyén rendkívül nagy sikert aratott és ennek hatása alatt meghívást kapott nagy külföldi hangversenykörútra. Berlinben, Dresdenben, Strassburgban, Zágrábban saját műveinek előadásával szerzett dicsőséget a magyar névnek. Bámulattal emlékeznek meg — írja *Váradi Miklós dr.* — a német lapok arról a föl sem becsülhető technikai készségéről, mely *Horváthot* vaksága ellenére is a zongora szuverén urává teszi s óriási emlékezőképességéről, mely zenei gondolatainak dús termését az enyészettől megóvjá.

Külföldi sikerei nevét ismertté tették, külföldi intézetek tanárnak is hívták, de *Horváth* közel három évig Bécsben és részben Németországban folytatott tanulmányai után visszatért Magyarországra, hogy itthon érvényesítse képességeit. Sajnos ez nem sikerült neki abban a mértékben, ahogyan azt képességei alapján ő maga várta és becsvágya titkon kívánta. A minisztérium 1889 október 22-én a vakok királyi intézete tanárává nevezte ki, de más, külső, anyagiakban is megnyilvánuló elismerés kevés érte. Híre azonban túlment az intézet falain és nem egy kiváló magántanítványa volt.

A M. Kir. Orsz. Zeneművészeti Főiskola (akkoriban: Orsz. M. Kir. Zene- és Színművészeti Akadémia) azzal ismerte el képességeit, hogy az akadémiai évfolyamok elvégzésének mellőzésével egyenesen tanári vizsgára bocsátotta és 1893 június 22-én általános kitűnő osztályozással kiadta neki a zenetanári oklevelet. 1895-ben feleségül vette *Szabady Laurát*, a vakok királyi intézete tanárnőjét. Két gyermekük: *Horváth*

Lóránd dr., a Magyar Távirati Iroda cégvezető főtktára és *Horváth Attila dr.*, röntgenszakorvos.

*

Ha a külső körülmények látszóan határt is szabtak *Horváth Attila* élete munkájának, s ha a viszonyok meg is nehezítették kifelé való érvényesülését, lantját nem némították el. Csak halkabban szólott, de annál bensőségebben. Egy hangversenye alkalmával a kritika szinte égis magasztalta nagy tehetségét, „melyet a világtalanság nem hogy elnémított volna, de fokozott tevékenységre buzdított és mint a régi idők bárdjaiban a melódiák gazdag forrását fakasztotta benne.“ „Költő, akinek szemévilágát talán elhomályosította a lelkéből sugárzó fényözön, — írta róla három évtized előtt *Béldi Izor dr.* — póéta, de az ő költészete a szív volapükjén szól hozzánk: zenében. És zenéje csudás, emberfölötti, mintegy a negyedik dimenzióból való. Ő gazdagabb valamennyinknél, látja és hallja a tündérvilágot, sejtí a túlvilág rejtelmes miszticizmusát.“

Szerzeményeit *Horváth* egy-egy meghitt barátjának, vagy képzetebb tanítványának szokta tollbamondani. Ezért nevezték a magyar *Miltonnak*. Legtehetségebb tanítványának, *Radnai Miklós dr.*-nak, a M. Kir. Operaház igazgatójának kézírásával gyakran találkozunk *Horváth Attila* műveiben. E sorok írója is volt egy ízben íródiákja egy zongoradarabjának kottázásában. Hosszadalmas munka volt. Részenként és összefüggően ismételtén és ismételtén el kellett neki mondani a leírtakat. Szígorúruan, szinte kínosan pontos volt. Érdekes, hogy ő, bár tanította a vakok intézetében a braillekottarendszert s használta is a vakok pontírásában külföldön megjelent zeneműveket, szerzeményeit sem ő maga nem írta le, sem növendékeivel nem íratta le pontírásban. És minthogy pontírásban sajtó alól sem jelent meg egyetlen egy műve se, ma a vakok kir. intézete zeneműtárában a magyar vakok legnagyobb mestérének egyetlen egy darabja sem lelhető föl. Zongoradarabjaira a zene-tanárok hallás után tanítják vak növendékeiket. Síknyomásban kiadott műveinek legnagyobb része Németországban jelent meg.

Horváth Attila az abszolút zene művelője elsősorban. És minden művéből, még kamarazenéjéből is a magyar ember érzése, hangja csendül ki. A magyar történelemből merít ihletet egyik legnagyobb művéhez, a filharmónikusok által előadott „Zrinyi Ilona nyitányhoz“ s a magyar hazafi fájdalmát zokogják az „Irredenta bakanóták“, a „Csonkamagyarország“. Legtermékenyebben a zongorairodalom terén működött. Virágrege, Lidércfény, Idyll, Szegedi búvirágok, Lovagijáték, Allegro appassionato, Silhouetten, Fünf Klavierstücke, Drei Klavierstücke, Ábrándképek, Babatáncok, Három zenemű zongorára, Trió zongora, hegedű és gordonkára, Pásztordal és sellő — című zongoradarabjai részben kiadásra is kerültek. Megjelent a millénium évében királydíjat nyert zongoraszonátája és egy hegedűszonátája is. De zenekari művei, kamaramuzsikája, motettje, férfikarai, dalai csak kéziratban maradtak meg. Sok művét le se diktálta, azok az utókor számára örökre elvesztek. Ez

a sorsa nagyhatású, hangversenyein többször tomboló sikerrel játszott két magyar rapszodiájának is.

Utolsó művét, egy orgonaszonátát kitűnő orgonaművészünk, *Zalánfi Aladár* fölkérésére írta, aki azt elő akarta adni. *Horváth* ezideig csak egy preludiumot írt orgonára. Ez *Gauss*-nak, „A világ orgonairodalma” című művében Magyarországot képviseli. Most fölfrissítette negyven év előtti orgonatanulmányait. Ekkor már kínoztá fülbaja, magas lázban mondta tollba művét. Az első tétel témájául egyik irredenta dalának dallamrészeit választotta. De aztán lemondott a szonáta befejezéséről s megírt részének, utolsó művének a „Quasi una fantasia” címet adta. Szigorú formájú ez is — írja róla *Várady Miklós* dr. — de romantikáján az elveszett magyar egüket sirató Északi Kárpátok ködös szomorúsága honol. Borongós melenkóliáján helyenként mégis áttör egy-egy halovány reménysugár, majd fenkölt ívelésű Crédó-val fejeződik be: magas szférákban lebegő akkord alatt az örökkévalóság mélyébe tűnik alászálló basszusa. Alig találunk példát a zene történetében hasonló apotheózisra.

Radnai Miklós dr. november 4-én, halála évfordulóján méltatta *Horváth Attilát* a rádióban. Hadd sűrűsítsünk néhány részletet ide ebből a gyönyörű méltatásból. „Valami távoli rokonság fűzte össze *Horváthot Schumann* és *Chopin* szellemével. Talán az ő világtalansága — mondja *Radnai* — *Schumann* túlcsigázottsága és *Chopin* betegsége által való tépettsége volt az a mély kút, melyből mind a hárman merítettek. Hogy művei nagyrészt kiadatlanok maradtak, az vesztesége a magyar zeneművészetnek, hangja hiányzik a magyar XIX. század alkonyán. *Liszt* és *Erkel* mellett nem szabad könnyelműen lemondanunk róla. Mintha az irodalom terén *Arany* és *Vörösmarty* mellett elfeledkeznénk *Tompa Mihályról*, a világregék költőjéről. Az a hely illeti meg *Horváth Attilát* a magyar zene klasszikusai után, mint világviszonylatban *Schumann* és *Chopint* a német klasszikusok után. Sikeréhez csak egyetlen egy hiányzott: a kiadó. A hiába való kopogtatások, a megszegyenítő kitérések, az igazságtalan mellőzések jobban szakgatták belsejét, mint a vakság sötétje, mert művészi hitét veszttette el, fokról-fokra aludt ki benne a teremő lélek tüze az akadályok, a közöny korlátjai előtt és között.

Egyszerű, magyar, bensőséges volt a művészete. Csendes melázás, finom ábrándozás, szellemes ötletek. mindig csiszolt keret, a téma kifogyhatatlan változatossága jellemzik *Horváth* zenéjét. Nagylélekzetű, többtétéles műveiben meglepő a formakészség, a gondos kidolgozás, a klasszikus arányokra való törekvés. Kis keretben, lírájának legszebb verseiben oly mélyről fakadó hangokat üt meg, mint csak az, akinek a valóság is képzelet, aki mindent úgy lát, ahogy ő képzei — vak világtalanságban — a világot.

Két zenekari művében, egy vonós, meg egy zenekarra írt szvitjében leginkább a természet szépségeit dicséri. Ő, a világtalan! a holdas

éjt, a madarak ébredését, a tölgyek árnyas lombjait. Mintha maga is közöttük járna, mindent látna, élvezne, amit a föld szépet nyújt. Micsoda titkos, milyen eltéphetetlen kapcsolat van ebben: a művész rejtelmes világa és az örök természet között. Megtalálják egymást, egymásból szívják mindig a nedvet, mi a teremtés, az alkotás szomját üdíti és még akkor is, ha valakinek lehunytt szeme soha le nem zárult a vakító nap sugarainak káprázatától. *Beethoven* süketen is hallott, a mi *Horváth Attilának* vakon is látott.

Kamarazeneművei, két hegedű- és gordonkaszonátája, zongorahármasa és vonósnégyese a szó legszebb értelmében kamarazene. Hatásuk, hangulatuk egyaránt a tiszta és nemes házizenét szolgálja. Zárt formákba öntött, magasrendű, gondosan ötvözött munka minden tételük, melyekben *Liszt* és *Erkel* klasszikus magyar szellemének továbbfejlődése egészen egyéni, új hang a magyar kamarazene amúgy is kezdetleges korában. Szinte úttörő volt munkássága ebben.

De különösen gazdag, akár csak a rokonlelkű *Schumann*, a zongoradarabok terén *Horváth Attila* termése. Ezeknek töredéke legalább nyomtatásban is megjelent, nagyobb része azonban kiadásra vár. A nádas zúgásától a bajadér táncáig minden megragadta képzeletét. Olyan programot ölel föl kis darabjaival, ami egy világotlátott, egy olvasott ember érdeklődéséről tesz ékes tanuságot. Ezek a zongoradarabok tükrözik leginkább az embert magát, avval a képzelt világgal együtt, amiben élt, amivel körülvette magát, a távol kelet és a tiszaparti nádas között nyugtot nem lelő lelkével, az alkonyt, az altatódalt szerető, sebzett szívével, a szonett, a ballada, legenda hangsoraiba szőtt, soha valóra nem vált ábrándjaival.

*

Horváth Attila zárkózott egyéniség volt. Kevésszavú, csak bizalmasabb körben vált némileg beszédessé, akkor sem ejtett ki egyetlen fölösleges szót. De azért nem volt kedélytelen, még a szónak a társalgásra vonatkozó mindennapi értelmében sem. Ritkán szólt, de jókat mondott. Hangulatosabb kedélyállapotában meg nagyszerű száraz humor csengett ki eredeti, töröl metszett magyarságú beszédében. Három évig laktam vele egy földel alatt s meghitt barátságban hosszúra nyúlt esti sétáinkon sokszor megbámultam ennek a sokak előtt titokzatos lelkű férfinak a sokoldalú ismereteit, mélyenjáró gondolkozását. Különösen vallásbölcseleti, történelmi és társadalomtudományi kérdések érdekelték. Ezekben, mint általában lelke egész alakulásán az ő első tanítójának, a kemény, nyakas *Mihályik Szidor dr*-nak a hatását mindvégig megőrizte.

Az esztétikusok a szelídebb lírát boncolgatják műveiben. Pedig *Horváth Attila* lelkemélyén forradalmár volt. És forradalmi szelleme összeszővődött a vakságból származott elégedetlenségével. Mikor *Radnai* azt mondja róla, hogy a mellőzések jobban szakgatták belsejét, mint a vakságsötétje, ez igaz lehet, ha csupán a művészet szemüvegével néz-

zük. De aki figyelte benne az embert, aki nézte a mindennapi élet száz baja, öröme között, az emberekkel való érintkezés, az életbe való behelyezkedés szemszögéből és vizsgálta azt, hogy lelkét, gondolkodását, életfölfogását, hangulatait mi mozgatja, irányítja, színezi, aki látta, hogyan vívódik a sorssal, az megtalálta az ősokot, azt, ami végső eredményében művészetét is borongós levegővel telítette: a vakságot. *Horváth Attila* testvéreivel együtt esett himlőbe, de csak egyedül ő vakult meg közülök. Nem voltak hát látási képzetek, a külső világ érzékelését illetően a vakság nem fosztotta meg semmi olyasmitől, amiben valaha része volt. Mégis ő teljes nagyságában fogta föl és érezte át a vakság csapását. Egy alkalommal a legszűkebb körben megvakulásának testvéreivel kapcsolatos körülményeire célozva szembeszállt sorsával s lázadozva tört ki összeszorított fogai közül: „Mért épen én, hát miért épen én! A sorssal való meg nem békélés türelmetlenebb, keserűbb kifejezését vakon született, illetve a zsenge korban megvakult egyéntől eladdig, sem azóta még nem hallottam. Csak a háború vakjai ütöttek meg ilyen és ezeknél még türelmetlenebb lázongó hangokat.

Hogy művészete nem érvényesült érdeme szerint, ezt is jórészt vakságának tulajdonította. Egy vak művészt könnyebb mellőzni, mint a mozgékony, mindenütt jelenlévő, mident hasznára fordító látót. Állandóan tapasztalnia kellett, hogy tehetségben, képességekben alatta állók a látás előnyeit fölhasználva, az életben való mozgással, törtetéssel vele szemben hírhez, erkölcsi és anyagi előnyökhöz jutnak. Szerény egyéniség volt, befelé gyönyörködő lelki életet élt, de a művész hiúsága, rejtetten bár, benne is élt. És e hiúsághoz hatalmas öntudat, büszkeség járult. Csaknem kínos jelenetnek voltam egy alkalommal tanúja, mikor egy nálánál magasabb állásban lévő, de általa nem sokra értékelt muzsikussal vállveregető dícséretét magáról lerázta.

Mint tanár szigorú, a tehetségek kiválasztásában nagyon is szigorú volt. Ezzel kapcsolatban gyakran hallunk volt tanítványai között olyan megítéléseket, hogy *Horváth Attila* visszatartotta a vakokat a zenétől azzal, hogy a vakok királyi intézete növendégeit túlságosan szigorúan minősítette, minek következtében azok a zene alól fölmentettek s nem folytathatták tovább az intézetben zenei tanulmányaikat, hanem ipar tanulására utaltattak. Ennek tulajdonítják azt is, hogy *Horváth*-nak harminckétévi működése folyamán mindössze csak három vak növendéke jutott közvetlenül az ő kezéből a M. Kir. Zeneművészeti Főiskolára: *Kabos Ilona*, *Mathész Károly* és *Vanyóczy György*, kik közül az első kettő nyert zenetanári oklevelet.

Világítsuk meg ezt a kérdést. A régi időkben a vakok királyi intézetében virágzott a zenei oktatás. Minden növendék akinek csak valamelyes képessége volt hozzá, zenét tanult. De mert a kiképzett növendékek kevés kivétellel mind rosszhírű éjjeli helyek muzsikusaivá lettek, az intézetnek 1895-ben kezdődött újjászervezése az iparoktatásra irányult s miniszteri rendelkezések oly értelemben korlátozták a zenei

oktatást, hogy élethivatásszerű céllal az intézet senkit sem tanít zenére. Az intézetnek 1905-ben kiadott tanterve is csak mint kedélynemesítő tárgyat öleli föl a zenét, egyedül a zongorahangolókra nézve tűz ki mellékesen gyakorlati célt is. 1907-ben ezt a korlátozást enyhítendő, miniszteri rendelet újból szervezte a zenei főtanszakot azzal, hogy azon a zene hivatásszerű céllal taníttassék. Ugyanakkor azonban a tanári testület kimondta, hogy csak azok a nagyon kiváló tehetségű növendékek képeztessenek tovább a főtanszakon, akik előreláthatóan majdan a M. Kir. Zeneművészeti Főiskolán is biztosan megállják a helyüket.

Ime ez a magyarázata annak, hogy *Horváth Attila* nagyon szigorúan bírálta el vak növendékeinek zenei tehetségét. Nem a saját kezdeményezéséből tette. Tette, mert így kívánta az intézet szervezete és az emellett őrtálló igazgatósága, tanári testülete. Ugyanakkor azonban a történeti valósághoz híven le kell szögezni, amit igazolnak a vakok királyi intézete tanári gyűléseinek jegyzőkönyvei is, hogy *Horváth Attila* a gyűléseken mindenkor és minden lehetőséget fölhasznált arra, hogy a rendszer merevségeit enyhítse s a zene kereteit az intézet oktatási rendjében tágítsa. Tény az, hogy szigorú ítéletei nem igazolódtak mindig. Két olyan növendéke is akadt *Greizinger István* és *Jármer Lajos*, a vakok kir. intézete mostani zongoratanárainak személyében, akiket az intézetben a zene tanulása alól fölmentettek, de akik az intézetből kilépve magánúton tovább képezték magukat s később a zeneművészeti főiskola évfolyamait is elvégezve zenetanári oklevelet szereztek. Ezek az esetek is azonban csak a rendszer merevsége ellen s a korlátok tágításának szükségessége mellett szóltak, amit *Horváth* állandóan követelt.

Horváth Attila kiváló zenepedagógus volt, alapos tudást nyújtott tanítványainak, kik halóporában is szeretettel, hálával viseltetnek irányában. Ennek szép tanújele nyilvánult meg most a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület kebelében működő Vakok Betegsegélyző Társaskörében, hol gyűjtésből származott költségeken elkészítették és 1931 dec. 12-én ünnepiesen leleplezték *Horváth Attila* domború képmásával ellátott emléktábláját.

Mint barát és mint kartárs igaz, őszinte, együttérző volt *Horváth Attila*. Tanártársai szerették, nagyrabecsülték.

1921 november 4-én halt meg 59 éves korában. Hozzá tartozói, barátai, tanártársai kísérték utolsó útjára, növendékei állották körül koporsóját és énekelték el könnyezve fölötte gyászdalukat. *Wolkóber János*, a vakok kir. intézete tanára, klasszikusan szép beszédben búcsúztatta.

Horváth Attila nemcsak a magyar zeneművészetnek halhatatlanja. Hozzá hasonló méretű egyéniséget a magyar vakok ügye száz éves multjában nem termelt ki s a magyar vakok és az ügyükkel foglalkozók minden időkben büszkeséggel fogják magukénak vallani.

Az előbeszéd a gyengetehetségű siketnémák oktatásában.

A gyengetehetségű siketnémák iskolája, illetve az u. n. D. osztályosok intézménye, hazánkban még teljesen új ágazata a siketnémák nevelő-oktatásának. Szervezete most van kialakulóban. Olyanná lesz, mint amilyennek az alapjait most lerakjuk. Lényegét az ide beutalt növendékek szellemi nívója fogja megadni. Az iskola elnevezése után, ide csak gyengetehetségű tanulók volnának felveendők. De kiket tartunk gyengetehetségű siketnémáknak? Csak ennek pontos megállapítása után határozhatunk érdemileg az új intézmény céljáról, rendeltetéséről.

Az ide elsőízben átutalt növendékeknek több mint 40 százaléka nem tudott egymaga öltözködni s legelemibb szükségleteinek a kielégítéséről is megfeledezett igen gyakran. E növendékek egyikét-másikat napjában többször is tisztába kellett tenni. Ezek a tények a debilitásnak akkora fokát árulják el, amely a gyengetehetség fogalmát — szerintünk — messze túlhaladja. Az ilyen gyermekek nem a D. osztályokba, hanem ápoló-, illetve gondozó-intézetekbe valók. De kizárandók a D. osztályokból az olyan tanulók is, akik hosszas dresszura folytán magukra tiszták ugyan s öltözködni is megtanultak, azonban túlélénkek, állandóan izegnek-mozognak, rendetlenkednek, társaikat folyton molesztálják s figyelmüket egy percre sem tudják egy irányba koncentrálni. Tehát mellőzendőknek tartjuk úgy a kifejezetten imbecilleket, mint az u. n. csendes butákat és kizárólag az olyan tanulókat tartjuk ide átutalandóknak, akik a főlvételnél egyébként normális tehetségűeknek látszottak s csak később tűnt ki róluk, hogy osztálytársaikkal együtt haladni nem tudnak, hovatovább mindjobban elmaradnak s idővel a megfelelő előhaladásnak minden reménye nélkül ismételnék az egyes osztályokat. Külön csoportosítva és különleges eljárás mellett azonban ezek is sikerrel oktathatók s a rájuk fordított idő és fáradság meghozza a maga gyümölcsseit.

Ha a D. osztályokba a jövőben mind csak ilyen tanulók fognak beosztani, akkor ezek nevelésének és oktatásának a célja csak annyiban fog különbözni a normális tehetségű növendékekétől, hogy fokozottabb és behatóbb pedagógiai munka dacára is, az igényeket az egész vonalon le kell szállítani. Nemcsak az ismeretanyagot fogjuk mindenben jelentékenyen csökkenteni, hanem az ismeretek kibővítésénél, a közlési eszközök (jel, írás, élőszó) alkalmazásánál is mindig a megfelelő körültekintéssel kell eljárunk.

Amint nem lehet állítani, hogy minden gyengetehetségű siketnéma egyaránt képes a hangbeszédet elsajátítani, azonképen helytelen felfogás az, amely azt tartja, hogy azok csakis a jel, illetve az írás útján képezhetők ki annyira-amennyire. A gyengetehetségű siketnémák közt is vannak részleges hallással bírók, sőt beszédmaradványosok is. Ezeket egyszerűen elnémítani nem áll jogunkban. De ezektől eltekintve, a való-

ban siketek és némák közt is vannak olyanok, akik lelkikorlátoltságuk dacára, képesek a hangbeszédet bizonyos mértékig elsajátítani. Miért fosztanók meg ezeket ama lehetőségtől, hogy primitív közleni valóikat, kéréseiket, óhajaikat élőszóval mondhassák el. Egy érthetően kimondott élőszó — közvetlenségénél fogva — többet ér, mint akárhány bizonytalan jel, vagy homályosan kísért mondat.

Azonban a normális tehetségű siketnémák beszédelsajátítása is még mindig vajudó probléma. Ezeknek jelentékeny része nem képes a mai berendezkedés mellett a hangbeszédet úgy és olyan mértékben elsajátítani, mint amennyire az általában kívánatos volna s annak lehetőségét egyes példák igazolják. És ha ilyen a helyzet ezt illetőleg a normális tehetségű siketeknél, mennyivel problematikusabb ez a kérdés a gyengetehetségűeknél? Ezekről még kevésbbé kívánhatjuk azt, hogy mindegyikük egyformán és kielégítően tanulja meg a hangbeszédet. Itt csak a fakultatív álláspont juthat érvényre. Minden gyermek olyan mértékben fogja a hangbeszédet elsajátítani, mint amennyire azt egyéni kvalitásai megengedik.

A hangbeszéd elsajátítása úgy logikai felépítésében, mint technikai kivitelben fokozottabb lelkiműködést kíván. Erre a fokozott lelkiműködés kifejtésére a gyengetehetségű siketnéma az oktatás kezdetén még nem képes. Ha meg is tanul szajkamódra néhány szót, szómondatot kiejteni, az a rájuk pazarolt idővel és fáradsággal sehogysem lesz arányban. Emellett még az a ható ereje sincsen, amely az eredményszülte örömet szokta kiváltani a gyermekeknél, amely ugyancsak igen fontos tényezője a beszédelsajátításnak.

Mindezeknél fogva a gyengetehetségű siketnéma beszédelsajátításánál más utat kell követnünk. A közvetlen, de nehezen járható utat olyannal fogjuk felcserélni, amely ha kerülővel is, de könnyebben és gyorsabban vezet a biztosabb célhoz.

Forchhammer (Nyborg) és Göpfert, (Lipcse) majd Lindner és legújabban Querll az írásra alapították az élőbeszéd tanítását. Az írásból indultak ki s az írott szóból fejlesztették ki a beszédet, hol konstruktív módon, hol meg a természetes beszédfejlődést követve, az anyai iskolát utánozták. A természetes jelt csak az első megértésig használták, a mesterséges jelt pedig a tanításból teljesen kizárták.

Schneider (Braunschweig) ezzel szemben — kiindulva ama axiómából, hogy minden megértés elsősorban jelbeli megértés — a jelből indul ki s ezt teszi minden tanításának alapjává.

Az írás és jel mellett természetesen mindenik a hangbeszédet is — mint végső célt — már kezdettől fogva gyakorolja. De amíg az az élőszó az oktatás elején az írás és jel mellett csak másod-, illetve harmadrangú helyet tölt be, addig a szerepek a tanítás folyamán változnak, úgyhogy a legfelsőbb fokon már teljesen felcserélődnek, vagyis: ott már az élőszó dominál mindenben, ezt kíséri, mint másodlagos eszköz az írás, a jel pedig hovatovább elmarad.

A beszédtanításnak ezt az útját, módját nekünk is követnünk kell, ha valóban célt akarunk elérni. Az előszóra való tanítás eredményessége ugyanis a technikai kivitel nehézségei mellett, főleg két egymást támogató feltételtől függ. Függ először a hangbeszéd könnyed és biztos felfogásától, megértésétől és másodsor a beszédanyag minőségétől, illetve kvantitásának nagyságától. Az érzékeny és épelméjű gyermek azért tanul meg hamar és jól beszélni, mert a beszédanyag egész tömegével könnyedén áramlik hallása útján a lelkébe, ahol megtermékenyülve ismét szakadatlanul bugyborékol a környezetei felé, ahonnan ezt az impulzust állandóan kapja. A siketnéma ezzel szemben a hangbeszéd felfogásánál a látó- és tapintó érzékére van utalva. Ezek azonban a műveletnél csak részben helyettesíthetik, illetve pótolhatják a hallószervet. A könnyed és finoman lepergő beszédmozgások ugyanis csak nehezen különböztethetők meg egymástól s a hiányos szóképekből nagyobbrészt csak kombinatív uton képes a siketnéma a folyó beszédet megérteni, leolvasni. E művelet komplikált lelkiműködést involvál, amellyel a gyengetehetségű siketnémák a tanítás kezdetén még nem rendelkeznek. Főleg ez a körölmény teszi szükségessé, hogy náluk a beszéd elsajátításánál más, könnyebb megoldást keressünk. Az ajkáról elröppenő szó, gyakran sok bizonytalanságot hagy maga után. Kétszer háromszor is meg kell ismételni ugyanazt a szót, mondatot, amíg végre teljes egészben felismerhetővé válik előttük. De némelykor a gyakori ismétlés sem vezet eredményre s a tanár kénytelen néha még a felső fokon is, kisegítésképpen a krétához nyúlni. A tanításnak ezt a régi, de mindig sikerre vezető folyását a gyengetehetségű siketek beszédre tanításánál is alkalmazni kell és pedig nemcsak egyszer-egyszer alkalmi szükségből, hanem állandósítva, tanításunknak alapjává kell tenni. Az előszó elhangzik, eltűnik, az írás azonban megmarad s ebben rejlik utóbbinak minden előnye az elröppenő előszóval szemben. Az írott vagy nyomtatott szó teljes egészében tartósan megfigyelhető, ismételten elolvasható (eleinte globális fölismerés útján) és utánzó másolással a tanítás anyagát és magát az eljárást is közelebb hozzuk a gyermekek lelkéhez.

A gyakorlatban az eljárásunk a következő: a szükséges előkészítő-oktatás után, sőt azonközben is lassanként fogunk a beszéd rendszeres tanításához. A tanár által előre összeállított, vagy az alkalmyszerűleg előfordult, illetve a növendékek által hozott beszédanyagot egyes szavakba, szómondatokba öltöztetve, kifejezésre juttatjuk előbb előszóval, nem törődve azzal, hogy a gyermekek tökéletes kiejtéssel utánozzák-e azt. Majd mindjárt utána bemutatjuk rendre azok írott képét is előbb az iskola táblán, majd megfelelő nagyságú papírszallagokra másolva. Kellő szemléltetés és rámutatás után a papírszalagokat az általuk megjelölt személyre, vagy tárgyra tűzzük, hogy összetartozandóságukat ilyenképpen is kifejezésre juttassuk. Csak az elvonatkoztatás fokán kerülnek végre a szallagok az iskola falára, ahol mint nyitott könyv állandóan a gyer-

mekek szemei előtt lebegve, módot és alkalmat nyújtanak arra, hogy a növendékek hol magukra, hol pedig a tanárjukkal karöltve olvashatják, gyakorolhatják azokat bármikor. A folytonos ismétlés és gyakorlás folytán ezek végre annyira bevésszük a gyermekek emlékezetébe, hogy szükség szerint bármikor felidézhetők s alkalomadtán gyakorlatilag is bármikor felhasználhatók lesznek.

A beszéd technikai részének a kifejlesztése ettől függetlenül, a normális tehetségűeknél követett eljárás szerint halad előre, természetesen az egyéni képességeknek megfelelően. Minthogy ennél a munkánál semmisen siettet bennünket, mindent alaposan és jól gyakorolhatunk be. A tulajdonképeni „kiejtési oktatás” alapos elvégzésére sokan még a normális tehetségűeknél is két évet követelnek, a gyengetehtetségűeknél ez, a már ismertett okoknál fogva csak a negyedik iskolai év végén zárható le. A beszéd technikai részének a kifejlesztése azonban még itt sincs befejezve. Csak a további gondos gyakorlás és alkalmazás révén válhatik az nekik is könnyű és kedvelt érintkezési eszközzé, valóságos életelemükké.

Az V. osztályban az élőlőzóra való tanítás utolérvén az írásban nyújtott beszédet, azontúl a kettő már egymásmellett halad. Eleinte — egymás támogatására — párhuzamosan, később az élőlőz előtérbe nyomulásával, az írás hovatovább már csak annak grafikai megrögzítésére szolgálhat.

A jel, t. i. a természetes jel mindvégig csak az első megértésig szolgálhat magyarázó eszközül. Kísérlet történik az egyik D. osztályban a kézi abc-vel is, de erről majd csak akkor mondhatunk véleményt, ha a kísérlet befejezést nyert.

Nagy Péter

A vakok iparoktatásáról

Irta Kleitsch János

A vakok iparoktatásáról oly kevés szó esik a vakok tanárai között, hogy azt kellene hinünk, hogy a vakok iparoktatása a lehető legjobb mederben folyik. Mindnyájan tudjuk pedig, hogy nem úgy van, sőt éppen az ellenkezője az igaz. A vakok tanárainak a szótlanúsága onnan van, hogy már harmadik évtizede, hogy a vakok foglalkoztatásának kérdéséből gyakorlatilag teljesen kikapcsolódtak s ha maradt is némi nexusuk, az csak elméleti értékű, minden gyakorlati lehetőség és döntő befolyás nélkül való.

Ez az állapot arra vezethető vissza, hogy a vakok foglalkoztatását a Vakokat Gyámolító Országos Egylet még a jelen század első éveiben valósággal monopolizálta és féltékenyen őrködött és védekezett az idegen de főképen a vakok tanárainak nemcsak befolyása, hanem beleszólása

ellen is. A Vakokat Gyámolító Országos Egyletnek ez a törekvése az egyletnek olyan nagyarányu jogkiterjeszkedésére vezetett, hogy kénye-kedve szerint intézhette a vakok iparának, foglalkoztatásának kérdését s volt idő, amikor ünneprontónak tekintetett, aki nézetét nem tudta az egylet határozásaival azonosítani.

Habár a magyarországi vakok foglalkoztatásának kérdése e század elejétől a háború kitöréséig állandóan a haladás jegyében fejlődött, vakiparunk a külfölddel, főképen pedig Németországgal mégsem tudta a versenyt akkor sem tartani, amikor legbüszkébbek voltunk a vakokat foglalkoztató és országosan egységesnek mondható szervezetünkre, a a gyámolító egyesületre.

A vakok foglalkoztatását és gyámolítását az ipari kérdésből ezúttal teljesen kikapcsolom, tisztán a vakok iparáról óhajtok néhány szónak és sürgős megvalósulásra váró, az életből merített véleménynek nyilvánosságot adni.

A magyarországi vakok foglalkoztatásának fénykorában, vagyis közvetlenül a háború kitörése előtti időkben is, eltekintve attól, hogy csakis zárt intézeti foglalkoztatásról volt nálunk szó, sem kereseti szempontból, sem az iparcikkek minősége, sem mennyisége tekintetében vak iparosaink nem tudták a németországi színvonalat elérni. Arról pedig, hogy iparágaink száma a németekénél is korlátozottabb volt, holott a németek sem dicsekedhettek valami sokféle iparral, — még szólni sem akarok.

Igen, a legpontosabb és leglelkiismeretesebb összehasonlításokkal és számításokkal sem tudtunk más eredményre jutni, mint arra, hogy lényegesen többet kerestek a német vakok a magyar vakoknál nemcsak azért, mert magasabbak voltak a munkadíjak, hanem azért is, mert munkáik úgy minőségileg, mint mennyiségileg fölülmúlták a mi vakjainkét. A háború alatt pedig beállott a stagnálás, haladásról szó sem lehetett, örülni kellett, ha a szint, úgyahogy tartani lehetett.

A háború utáni időkben beállott hanyatlás az akkori idők zürzavarában találja bőséges magyarázatát. De hogy Magyarország konszolidációjának évei nem hozták meg a vakok iparának is a konszolidációját, ezt szomoraún tapasztalhatjuk lépten nyomon és ez arra kell, hogy indítsa a vakok tanárait is, hogy abból a mélységes hallgatásból és a vakok foglalkoztatásából való kirekesztettségükből kilépve, a vakok ipari foglalkoztatásának föllendítésébe is tevőlegesen beleavatkozzanak minden elméleti és gyakorlati tudásukkal, mert ha nem tudjuk a vakok iparát a mai mélypontból kilendíteni, az utókor a vakok foglalkoztatásának a csődjéért a vakok tanárait fogja felelőssé tenni.

A vakok ipara ma valóban a mélyponton áll, bármily szempontból tekintjük. A vakok ipari keresete a legminimálisabb. Ipari készítményeiket pedig ha tekintjük, azt találjuk, hogy sem mennyiségileg, sem minőségileg nem mondhatók kielégítőkné. A vakok iparcikkeinek az értékesítése pedig egyenesen kétségbeejtő. Az intézetek raktárai tömve vannak árukkal s az egyes intézetek, ha nem akarják, hogy árúik a meg nem

felelő pótraktárakban teljesen tönkre menjenek, kénytelenek veszteséggel túladni rajtuk. És ennek okai nem csupán a mai rendkívüli súlyos kereskedelmi viszonyokban lelhetők föl, hanem az intézeteknek egymásközi szervezetlensége első és legfőbb oka a rossz üzletmenetnek. Hogy többet ne mondjak a budapesti telep nélküli azokat a cikkeket, amelyekkel a szegedi intézet már nem tud mit kezdeni és viszont. Ez ugyan hihetetlennek hangzik, miután az összes intézetek ipari és kereskedelmi szempontból legalább elvben a Vakokat Gyámolító Országos Egylet központ irányítása alá tartoznak.

És sajnos, az egyes intézetek egymásközi árucseréje oly nehézkes, hogy a legminimálisabb mennyiségre szorítkozik, s V. Gy. O. Egylet központi vezetősége, mely hivatva van rendet teremteni, tétlenül nézi s a nehézségek elhárítására mit sem tesz. Szomorú tény, hogy csak ellenséges cégek cserélnek a mieinkéhez hasonló nehézségekkel és bizalmatlansággal árút.

Vakjaink ipari foglalkoztatásának egészséges kiépítéséhez természetesen a jól működő kereskedelmi megszervezettség is föltétlenül szükséges, mindazonáltal ezúttal nem kívánok részletesebben arra kiterjeszkedni és csupán csak iparunk színvonalának emelésére kikerülhetetlenül szükséges sürgős teendőkre akarok szorítkozni.

Ha netalán valaki kétségbe vonná a vakok iparának alacsony színvonalára vonatkozó állításomat, látogasson el gyakrabban a vakok műhelyeibe s kénytelen lesz megállapítani, hogy az előállított iparcikkek nagy része többé-kevésbé hibás és hogy vakjaink túlnyomó része rendkívül lassan dolgozik. Szinte kínosan hat mozdulataiknak bizonytalansága, nehézkessége és s a vakoknak ezek nyomán meg-megnyilvánuló elégtelensége. Csak elvétve találunk gyorsan, biztos mozdulatokkal és dalos jókedvvel dolgozó vakokat.

Ennek okait kutatva, azokat csaknem kivétel nélkül a meg nem felelő tanításban találom. Az iparoktatás tudvalevően iparos mesterek kezébe van letéve, akik sok esetben a tanítástól, a mutogatástól irtózó, türelmetlen, ideges emberek, akik amellet, hogy rendszerint túl vannak terhelve munkával, bármivel szívesebben foglalkoznak, mint az ügyetlen és gyengébb tehetségű vak gyermekek tanításával. Egy-két sikertelen kísérlet után ki is mondják az ilyen gyengébb növendékekre, hogy képezhetetlenek s az ilyen szerencsétlen vak azután már csak a véletlen szerencsének köszönheti, ha még néha-néha vele is foglalkozik az ipartanító mester.

Az intézetek iparos mestereinek kérdésében az illetén való állapotok nem kivételek hanem elég gyakoriaknak mondhatók, miért is a vakok ipara színvonalának emelése szempontjából mindenekelőtt a mestereik kérdésének a rendezése válik szükségessé. Evégből kívánatos, hogy a vakok mesteréül csak olyan iparos nyerjen alkalmazást, aki jól képzett, intelligens, a szakmájában teljesen jártas, a tanításhoz értő és a fogyatékos tanuló iránt szeretetre és odaadásra képes. Az ilyen mes-

ter pedig nyerjen állami kinevezést. Állami kinevezését indokolttá teszik:

a) Intelligens, teljes odaadással és rajongó szeretettel dolgozó mesterek nélkül célunkat, t. i. hogy az ügyetlenebb és gyengébb tehetségű vakokat is munkaképesekké tegyük, el nem érhetjük, mert ezek kiképzéséhez nemcsak szaktudás, hanem nemesen érző, humánus lélek és az önfeláldozással hatáfos önzetlenség is szükséges. Ennek azonban természetes előfeltételei a mesterek és azok családjának a biztos megélhetése, a mestereknek az öregség napjaira való biztosítása, amire a mai, a Vakokat Gyámolító Országos Egylet rendszere semmi biztosítékot nem nyújt, mert a dolog természeténél fogva nem is nyújthat.

b) Mestereink bizonytalan jövője és hovátartozandóságuk határozatlanságából kifolyólag azok tele vannak keserűséggel, nyugtalansággal, türelmetlenséggel, elégtelenséggel és zúgolódással, amely lelkiállapotok nemcsak ipari munkálkodásukat befolyásolják kártékonyan, hanem a vakoknak, különben is könnyen ingadozó lelkületében is megbontják az egyensúlyt.

I r o d a l o m

Herodek Károly: A vak gyermekek emlékezőtehetsége címen értekezik a „Gyermekvédelem” 1931 novemberi számában. A vak gyermek — írja a szerző — természetyszerűen hajlik az emlékezeti képpek felfogására és megtartására. Az átlagos emlékezésű vak gyermek emlékezése jobb, mint a látóé. *Tóth Imre* hajduhadházaai hat éves vak fiúcska a vakok kir. intézetébe való fölvételekor meglepően sok éneket tudott. Atyja, egyszerű kőművessegéd, csak fütyülni kezdte az énekeket s a fiúcska folytatta. Az apa följegyzései szerint tudott 58 régebbi dalt, 47 gyermekverset és dalt, 70 hallgatónótát, 11 verset, 28 különleges nótát és 6 egyházi éneket. Tanításközben a karbanmondítás a vakoknál nélkülözhető, enélkül is könnyen felfogják a szövegeket. Emlékezésükre támaszkodva nélkülözhetőek az iskolai könyvek is. (Kf)

Tudnivalók a gyógypedagógiai intézetekről és a gyógyító nevelésről. Megjelent a Magyar Tanítók évkönyve (1931 32.) című könyvben *Simon József* h. szakfelügyelő tollából. Ez a tájékoztató írás történelmi vonatkozású bevezetővel kezdődik, majd pedig ismerteti szakok szerint a gyógypedagógia nevezet alá tartozó intézményeinket s azok fejlődését és rendeltetését, valamint azt is, hogy az arra rászoruló miként juthatnak be az egyes intézményekbe. A tájékoztató cikk írója befejezésül bonckés alá veszi azt a kérdést, hogy a gyógypedagógiai intézetek gyógyítanak-e? Az író mindenképen igen hasznos munkát végzett akkor, amikor ügyünk vonatkozó kérdéseit tárgyilagos megítéléssel e helyre is bevitte. A tanítóság ugyanis az egyik legértékesebb

propagálója lehet ügyeinknek. Csak megértés és tárgyilagosság kell hozzá. Ezt a nagyobb tárgyilagosságot kívánta szolgálni az író ezzel a cik-kével is. (*ik*)

Bárczi Gusztáv: Magyar beszédhangok képzése. Kiadta: Franklin Társulat, Budapest, 1931. (A Budapesti Orvosi Ujság 1931. évi 44. számából.) A gyakorlatilag kitűnően képzett és bő tapasztalatú szakember és oktató ebben a munkában főleg röntgenképek és anatómiai tanulmányokra támaszkodva építi fel nagysikerű működésének elméleti alapjait. Nemcsak abból a szempontból fontos ez a munka, hogy magyar nyelven megjelent tanulmány, de abból is, hogy megérteti azokat az árnyalati különbségeket, melyek a magyar hangzók képzése és a többi európai nyelv hangzóinak képzése között fennállanak. Ezeket a különbségeket először ebben a könyvben rögzítették meg. Mert tagadhatatlan, hogy minden a beszédhibák kezeléséhez értő ember, amennyiben más nyelveken is beszélt tökéletes kiejtéssel, különösen, ha fonetikai ismeretekkel, esetleg az énektanulmányokhoz közelálló articulációs ismeretekkel is bírt, tudott ezekről a különbségekről és ezt a tudását gyakorlatilag értékesítette is. De a tudás, ami egy ember személyes tulajdona, a köz érdekében sokkal kisebb értékű, mint az, melyet hivatott módszerekkel arra hivatott ember közismertté tud tenni. Azonkívül az egy ember tudása, amíg azt objektív módszerekkel nem támasztják alá, mindig subjektív marad, a subjektivitás kétféle hibáival: először a saját, másodszor a mások kritikájának hiánya érezteti hatását és vezet néha tévutakra. Bárczi könyve — éppen módszereinek tárgyilagossága folytán — mentesnek látszik mindezen hibáktól. — Ha mégis megemlítnünk valamit, — hangsúlyozva, hogy ez egyéni vélemény — akkor csak az volna, hogy tapasztalásunk szerint nem mindenki képzi hangzóit teljesen egy száj- és nyelvmozdulattal, hanem ezeknek a mozdulatoknak és helyzeteknek éppugy megvan bizonyos határokon belül a saját egyéni változatosságuk, mint ahogyan a különböző sportolók is ugyanazt az eredményt, egyéni alkatuk szerint, testük különböző beidegzésével érik el. Aki tehát Bárczi könyve alapján akarja magát oktatóvá kiképezni, ne feledje, hogy az egyes hangzók képzésének Bárczi által mesterien megrajzolt módja csak a klasszikus kánon. Ha a növendéknek esetleg nehézségei volnának e kánon formái felé való haladásban, akkor ezeket a formákat elegendő ideálnak tekinteni, melyhez több-kevesebb közeledés is megfelelhet a gyakorlati célnak és ennek a közeledésnek útjait az oktató és esetleg a tanítvány egyéni leleményessége is változatosan találhatja meg. A keret, melyet Bárczi ad, azonban mindig be fogja fogadni a kész képet és olyan kép, mely ebből a keretből kiesik minden bizonnyal tökéletes lesz. Külön említést érdemel a könyvecske szép kiállítása és gazdag képanyaga. A röntgenphotographiák egytől-egyig kitűnőek, lenyomatuk tökéletes, a bonctani ábrák világosak és szemléltetőek. A magyar irodalom ezen hézagpótló munkájának nem szabad hiányoznia ezzel a tárggyal foglalkozó magyar orvos vagy oktató könyvtárából. sz. *Liebermann Tódor.*

Dr. E. Bieri: Ein Beitrag Zur Kenntnis den geistigen Entwicklung des taubstummen Kindes. Verlag A. G. Gebr. Leemann & Co Zürich. Lampel R. könyvkereskedése, Bpest VI., Andrássy-út 21. P. 3.60. A szerző, siketnéma intézeti tanár, Münchenbuchseei siket, valamint elemi és polgári iskolai növendékeken végzett összehasonlítóvizsgálataival megvilágítja a siket növendékek képzeletvilágát, tér- és időszemléleteinek kialakulását, valamint tárgyi felfogását. A talált eredményeket beszédpedagógiailag értékeli. Ugy találja, hogy: 1. a siketek szellemi fejlődése annál jelentősebb, minél nagyobb beszédképesség birtokában vannak, 2. az ő fejlődésük ugyanazokon a fokokon halad át, mint a hallóké, de nem éri el ugyanazt a magasságot, 3. szerencsésebbek e tekintetben a magánoktatásban részestülő siketek, akiknek teljesítményei igen szépen megállnak a hallóké mellett. „Bárcsak közel lenne már ezeknek a sajnálatraméltó embereknek, ezeknek a siketeknek jobb kiképzési lehetősége!”

Ebben a munkában szakember szakembernek igen értékes gyakorlati irányításokat ad; a tudományos problémákkal is foglalkozók pedig nem kerülhetik ki ezt a munkát. (Merész)

Karl Brauckmann: Das gehörleidende Kind. 160 old. Verlag von Gustav Fischer Jena. 1931. Ára R.M. 7.50 A szerző, aki immár 30 éve a hallási fogyatékos növendékek számára felállított intézet tulajdonosa és vezetője, munkájában arra a kérdésre ad feleletet, hogy hogyan nőhet bele a hallási fogyatékos gyermek a mi beszédszokásunkba és szellemi közösségünkbe.

A szemléltetés elvének mellőzésével, a mozgás elvének megvalósításával tör célja felé, amiben *Dr. Hanselmannel* (Zürich) és Michelszel teljesen azonos úton gondol előrehaladni.

Az első fejezetben megvilágítja az ember, a szellemi élet és az öntudat kialakulását és a beszélés jelentőségét domborítja ki.

A második fejezetet a hallási fogyatékos gyermeknek szenteli és fejlődési gátoltságait és az ebből fakadó nevelési-oktatási feladatokat határolja körül.

A harmadik fejezetben alapos tudományos felkészültséggel bemutatja a beszédképesség felépítésnek egyedüli helyes, a legcélszerűbb és a leggyakorlatibb módját, amelyet az a szükség mutatott neki, amelynél fogva, mint magánintézet igazgatójának, pénzért beszédképességet kellett és kell adnia. Minthogy az előtte álló feladathoz való beállítottsága teljesen különbözik a siketek tanárának beállítottságától, az itt szóban lévő fejezet teljesen új szóhasználattal teljesen új megvilágításban mutatja be a siketek megszólaltatását.

A negyedik és utolsó fejezet a reáliák tanításának van szentelve és nem kevésbé hasznos, tanulságos és élvezetes olvasmány, mint az előbbiek.

Bár a szóban lévő munka önmagában véve kerek egész, mindazonáltal az ismétlések elkerülése végett nem tárgyalja külön a szájról-

olvasást, amelyet két előző munkájában világított meg a mozgás elvének szemszögéből. Aki tehát Brauckmann szakpedagógiai beállítottságát meg akarja ismerni, annak szüksége van:

Karl Brauckmann: Absehunterricht nach dem Jenaer Verfahren 36. old. Verlag von *Gustav Fischer* Jena. 1925. Ára 2 Rm.

Karl Brauckmann: Die Verkersfähigkeit des Gehörleidenden. 76 ol.

Verlag von *Gustav Fischer*. Jena. 1925. Ára 3 Rm. című munkáira is. (Merész)

A „Taubstummenwesen“ című közlemény folytatása. (Lásd 1931. 7—8. szám 201. oldal.)

Walter Scheffer, aki egy később siketült ember, a Blätter ezévi 8. számában hosszabb cikkben foglalkozik a siketnémák jelnyelvéről. Hosszú esztendőök óta figyelemmel kíséri a siketek harcát az ő *anyanyelvükért* és azt mondja, miután tapasztalatai szerint egy felnőtt sn. csupán a leolvasásra támaszkodva pl. egy prédikációt nem tud megérteni, felkért egy siketnémákkal foglalkozó lelkészt, (*Burgschat*), adna neki és még néhány később megsiketült társának egy kurzust a lelkész által jólismert jel (taglejtés) — beszédből. Félévi kurzus után meghallgatott egy siketnémaistentiszteletet. Míg korábban egy prédikációból csak egyes szavakat, rövid mondatot tudott elkapni, most szinte elejétől-végig megértette, felfogta a beszédet. 35 év óta, az első eset, hogy egy beszédet a maga egészében megérthetett.

Scheffer azt mondja, hogy eme tapasztalata után most már megérti a siketnémák vágyakozását az ő jelnyelvük után valamely előadásnál. Ők ezzel is közelebb akarnak jutni a hallók világához. Pedig itt a nagy tévedés. Mert ha még nagyobb mértékben használják — pláne korlátlanul — a külső jeleket, taglejtéseiket, ezzel csak nő a távolság közöttük és hallók közt. Hogy a hallók vegyék át ezeket a taglejtéseket, hogy ők sajátítsanak el a jelnyelvből valamit — legalábbis a közelebbi környezet — képtelenség. Maga *Scheffer* 3 évtized óta harcolt a jelbeszéd ellen, bevalja azonban, hogy nem nagyon sok időt töltött siketnémák között.

A hallóknak a jelnyelvtől való idegenkedése aztán a főoka — mondja *Scheffer* — ha a siketnémák oktatói is elutasító magatartást mutatnak a jelnyelvvel szemben. A hallókkal való érintkezésnél a hangosbeszéd, illetve a szájról-olvasás elengedhetetlen lévén, csakis a hangos beszédet tanító módszernek lehet helye az iskolában.

Ebből *Scheffer* azt következteti, hogy a tanár csak egy keserű szükségszerűségnek engedelmeskedik, amikor a gyermeket az egyébként könnyen felfogható jelbeszédtől eltiltja, csak kizárólag hangos beszéd-tanítási módszert használja fel a tanításnál. Mert más esetben a tanár lényegesen megkönnyítené úgy a maga munkáját, valamint a tanulóét is, ha legalább az u. n. kombinált módszert használná. A jól artikulált hangos beszéd a jelnyelvtől kísérvé mily élvezet lenne a siketnémára s mennyire megkönnyítené még a nehezebb fogalmak megértését is,

mondja *Scheffer*. Igazi élvezet volt számára *Burgschat* prédikációja, amiben soha nem volt még része, ha csupán a leolvasásra utalván kellett egy előadást végig hallgatnia.

Saját tapasztalatból állíthatja, hogy csupán leolvasásra támaszkodva mily kevés volt az, amit egy-egy előadásból fölfoghatott. Egyes szavak, szakadozott, hiányos mondatok, mondatfoszlányok, hogy nyújthatnak valamire való helyes képet a külvilágról a siketnémának? A dolgok mélyére sohasem tud hatni a siketnéma.

Csak a szemeken keresztül az agyba jutott szóbeszállítás valami kinzó, gyötrő dolog, mondja *Scheffer*. Ha hosszabb időn át kénytelen a leolvasásra szorulni, akárhányszor azon a ponton áll, hogy odakiáltsa: Elég volt belőle! Mennyire kinzóbb dolog ez, mint mikor a halló ember egy fecsegőnek a karatylolását kénytelen végighallgatni. A leolvasás ennél sokkal megerőltetőbb tortura. (*Frey*)

Egyesületi és intézeti élet

Választmányi gyűlés. A Siketnémák és Vakok Tanárainak Országos Egyesülete 1931 évi december hó 12-én szaküléssel egybekötött választmányi ülést tartott a siketnémák budapesti intézetében. A népes ülésen több vidéki intézet is képviseltette magát. *Herodek Károly* magasan szárnyaló elnöki megnyitójában megindító szavakkal ecsetelte azt a heroikus munkát, amit a siketek és vakok tanárai végeznek s szembe állította vele a mostoha jelent, a csökkentett jövedelemmel járó nagyobb gondot, a bizonytalan jövőt. Meleg szeretettel emlékezett meg a nyugdíjasokról, kiknek szegényes fekete kenyereből is letördel egy-egy darabot a végszükség, ahelyett, hogy meleg, szerető kéz simogatná meg fáradt testüket. Kéri a kartársakat, hogy ne veszítsék el egy jobb jövőbe vetett hitüket s ne csüggedjenek el s dolgozzanak a fogyatékos érzékűek érdekében továbbra is az eddigi szeretettel.

Vollmann János titkár részletesen vázolta az egyesületi életben történeteket. A pénztáros jelentése kapcsán utasította a választmány az elnökséget, hogy a késedelmes tagdíjfizetőket, illetőleg erősen hátralékban levő kartársakat megfelelő módon hívja fel kötelességük teljesítésére.

A továbbiakban *Vollmann János* titkár jelentést tett az alakulóban lévő önszegélyző egyesület ügyéről, majd *Bárczi Gusztáv dr.* előadást tartott találmányjáról, az optifonról. Ezekről „Kisebb közlemények” c. rovatunkban értesítünk. (*Vollmann*)

Szaktanácsai gyűlés. Mult lapszámunkban arról már hirt adtunk, hogy szaktanácsunk hogyan és miként tagozódott. Most pedig arról adunk hirt, hogy szaktanácsunk október hónapban már az

új keretek között kezdte meg működését. Külön gyűléseket tartott az I. II. és IV. szakbizottság. E gyűlések határozatait tárgyalta le az elnöki tanács a f. évi október hó 31-én tartott gyűlésén.

Ezen a gyűlésen többek között a következőkről volt szó:

1. Tárgyalta az elnöki tanács az I. számú szakbizottság véleménye alapján *Merész Fülöp* tanárnak azon javaslatát, amelyet a siketnéma-növendékek intelligenciájának és motorikus fejlettségének, valamint a hallási és a későbbi megsiketültek beszédbeli állapotának szelektálásszerű vizsgálata tárgyában terjesztett a szaktanács elé.

Az elnöki tanács elismeréssel vette tudomásul a javaslattevőnek azt az érdemét, hogy a szelektálás kérdését újból felvetette s azt az ügy érdekében újult erővel propagálja. Ezzel szemben megállapította az elnöki tanács, hogy a szelektálás gondolatáért már három évtizede küzdenek a szakemberek. Ennek a küzdelemnek lett aztán az a kézzelfogható eredménye, hogy tető alá került a nagyothallók székesfővárosi községi-, átszervezéssel pedig a nagyothallók, illetve később megsiketültek kecskeméti állami intézete; valamint az is, hogy a váci intézettel kapcsolatosan megszerveztettek a gyengetehetségű siketnémák osztályai. Ennél tovább most — a mai válságosan súlyos gazdasági körülmények között — komoly elgondolással nem is mehetünk.

A *Merész*-féle vizsgálati- és szelektálási módokról egyébként is az a felfogás alakult ki, hogy annyi féle s oly finom vizsgálatot felelősség mellett és komolyan egyébként se lehet elvégezni olyan rövid idő alatt, mint ahogyan azt ő javasolta. E helyett úgy a szakbizottságban, mint pedig az elnöki tanácsban az a vélemény alakult ki, hogy majd annak idején, amikor a szelektálás kérdésének gyakorlati ténye újra szóba kerülhet, a kérdést úgy kell megoldani, hogy minden felvett siketnéma egy évi időtartamra — *élettani, lélektani, hallási és beszédbeli* (később megsiketültek) vizsgálatra és próbakiképzésre — egy arra kijelölt intézetbe kell hogy kerüljön. Komoly és érdembevágó vizsgálatokról csak így lehet szó. Egyébként is felületesek és nem átgondoltak voltak javaslattevőnek azok a számításai, amelyeket pénzügyi vonatkozásokban sorakoztatott fel javaslatának támogatásaként. Ezekre való tekintettel az elnöki tanács napirendre tért e javaslat fölött.

2. Ugyancsak napirendre tért az első számú bizottság javaslata alapján az elnöki tanács *Lett József* igazgató kartársunk azon kérelme fölött is, hogy ő is hívassék be azokra a szaktanácsai gyűlésekre, amelyeken majd a tantervjavaslat tárgyalatik.

Azt sem tartja szükségesnek az elnöki tanács, hogy a kecskeméti intézet beszédtanítási eredményei összeméressenek az *Országos Közoktatásügyi Tanács* közbejöttével akármelyik másik intézet beszédtanítási eredményeivel. Nem pedig minden egyebektől eltekintve már csak azért sem, mert a kecskeméti intézet beszédtanítási eredményeiről úgy hivatalos, mint pedig nem hivatalos oldalról a lehető legtárgyilagosabb értesülései vannak úgy a közvetlen, mint pedig a közvetett felsőbb ható-

3. Letárgyalta az elnöki tanács egyesületünk közgyűlésének *Herodek Károly* egyesületi elnök által előterjesztett azon kérelmét is, hogy a magyarázórajzból, mivel abban igen nagy szakbéli pedagógiai érték rejlik, a tanárok részére rendezzen a VKM. tanfolyamot.

Az elnöki tanács, az I. sz. bizottság javaslata alapján úgy nyilatkozott, hogy a magyarázórajzot ő is igen sokra értékeli. Ma azonban ennek a VKM. részéről való megrendezését — gazdasági okokból — egyáltalában nem várhatjuk. E helyett az javasoltatott, kérdeztessenek meg az egyes intézetek, hogy hajlandók volnának-e fedezni a tanfolyam megrendezésével kapcsolatos úti-, élelmezési- és az előadó tiszteletdíját, illető kiadásokat?

Már itt közöljük, hogy az egyes intézetek általában nemleges választ adtak, így tehát az elnöki tanácsa f. évi november hó 30-án tartott ülésen a magyarázórajz-tanfolyamnak központilag való megrendezését el kellett hogy ejtse. Felmerült azonban az a gondolat is, hogy ha akadna olyan intézet, amelyik a költségvetési év végén találna erre fedezetet — az előadó-tanár meghívása mellett — önállóan is megrendezhetné a magyarázórajz-tanfolyamot. Ez így kevesebbe is kerülne.

4. Az I. számú szakbizottság részéről javaslat tétel az „*Orvosi vélemény*” című úrlapnak szakszerűbb és tervszerűbb átdolgozására. Az elnöki tanács e javaslatot elfogadván, felkérte annak átdolgozására dr. *Bárczi Gusztáv*, dr. *Gurszky E. nő* és dr. *Schnell János* orvosi képesítéssel rendelkező kartársainkat.

5. Tárgyaltatt az I. sz. szakbizottság javaslata alapján az a sajnálatos körülmény is, hogy a siketnémák kizárattak a nyomdásziparból. A szakbizottság úgy találja, hogy ez ellen a mindenképen igazságtalan és jogtalan intézkedés ellen e helyről vétót kell emelni. Az elnöki tanács konkrét eseteket kért az I. számú szakbizottságtól s ezekkel meg majd ennek a határozatnak visszavonása érdekében az illetékes fórumokhoz.

6. Az elnöki tanács felkérte *Schulmann Adolf* igazgató kartársunkat az I. számú szakbizottság javaslata alapján arra, hogy készítsen tervszerű javaslatot a beszédhibák javítására szolgáló állami tanfolyam több mint 30 éves szervezeti szabályzatának felfrissítésére.

7. Tárgyalta az elnöki tanács a II. számú szakbizottság javaslata alapján a vakok tornatanításának ellátása tárgyában tett javaslatot.

Az előadó a beadott szakjavaslat alapján azt emelte ki, hogy a vakok budapesti kir. intézetében a leánytorna tanítása — a mai formában való ellátás mellett — megbízható kezekben van s emellett a vezető kiváló eredményeket produkál. Erre való tekintettel az a határozat hozott, hogy a mai állapot tartassék fenn mindaddig, amíg egy testnevelést is szakszerűen ellátni tudó gyógypedagógiai tanárnő ki nem rendeltetik a vakok budapesti kir. intézetéhez.

8. A II. sz. bizottság javaslata alapján tárgyalta az elnöki tanács a csökkentlátásuak tanköteles korhatárának a megállapítását, azok élethivatási pályájának kérdését s azt, hogy a tanköteles kor letelte után hogyan

volnának azok támogathatók. E kérdésekben a következő határozat hozott: A csökkentlátásuak iskolájába felvételt nyert növendékek nevelés-tanítási korhatára a 14. életévben állapítandó meg. E korhatár elérésére után kerüljenek vissza e növendékek a szülői házba. S mivel az ezideig tartó képzésük során bevégezik a polgári iskola második osztályát, ipari pályára utasíttassanak.

A szakbizottság javaslata alapján, a további pártfogásuk biztosíthatása érdekében, egy u. n. társadalmi pártfogó szerv volna létesítendő. Ez a szerv arra volna hivatott, hogy a csökkentlátásuakat az ipari életben való elhelyezésnél segítse és támogassa.

9, A továbbiak során a IV. számú bizottság javaslata alapján a szellemileg fogyatékosok ügyével kapcsolatos kérdések tárgyalattak. E kérdések kiadattak szakügyi hozzászólásra a III. számú szakbizottságnak, amelyik kifejezetten a szellemileg fogyatékosok ügyeivel foglalkozik. (*Istenes*)

A Vakok Betegsegélyző Társaskörének közgyűlése (Hírek a vakok világából. 1931. XI. 1). Október 25-én folyt le a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület hangversenytermében közel 100 tag részvételével. A kör céljaira az egyesület 8000 pengőt irányzott elő a jövő évre. Ebből 1200 pengő jut betegsegélyezésre és temetkezési segélyekre, 3000 pengő alkalmazottak (igazgató és két könyvtáros) fizetésére, 1000 pengő könyvtárgyarapításra, a többi pedig a körhelyiség fönntartására, zenetanításra, zenei és zongorahangolói munkaközvetítésre és a tagok szórakoztatására fordítódik. A kör az elmúlt évben 169 esetben közvetített hangolási és kistrészben zenei munkát. A könyvtár állománya 737 mű 3110 kötetben. Bár a könyvtár 1662 művet adott ki 5032 kötetben a tagoknak olvasásra, úgyhogy az egyes művek több olvasó kezén is megfordultak, az olvasott könyvek száma a múlthoz viszonyítva még is csökkent. Ennek oka, hogy sokan elolvasták már az egész könyvállományt. A könyvtár az elmúlt évben 7 művel szaporodott 71 kötetben. Elnökül egyhangúan ismét *Braun Rubent* választották meg. A 12 tagú igazgatóság megválasztása után közös ebéd volt az egyesületben. (*Kj*)

Nyugtázás. A Siketnémák és Vakok Tanárainak Országos Egyesülete pénztárába az 1931. évi november és december hónapokra esedékes tagdíjat befizette: a vakok bpesti, a siketn. bpesti, szegedi, egri, kecskeméti, debreceni, kaposvári, soproni és váci intézetének tanártestülete, Klug P. és Demjén M., ezenkívül fizetett Irlanda Z. 11, Balázs G. 20, Magyar L. 10 és a sn. bpesti intézete 100 p. tagdíjat.

Üdülőházdíjat fizetettek 1931 október, november és december hónapra: a siketn. budapesti, váci, soproni, debreceni, kaposvári és a vakok bpesti intézete tanártestületének tagjai, Klug P. és Török S.

Gáldy Andor pénztáros.

Kisebb közlemények

Vak hajóépítő és vak vitorlás versenyjaktkapitány. (Hét nap. 1931. VI. 18). A vitorlás versenyjakt tervezése, építése és vezetése művészet. A világ legnagyobb szerűbb vitorlásjaktjait, köztük a „Columbia“-t és más „Amerika Kupa“-győzteseket vak ember, *Hereshoff* német származású hajótervező- és építő tervezte és építette. Hálála után fia vette át hajógyárát.

Gerald Lowry orvos a világháborúban elvesztette látását, de már gyermekkorában elsajátított egyetlen kedvtelését, a vitorlázást folytatta s ma a világ leghíresebb versenyzőinek egyike. „Gracie II“ nevű jaktjával már számtalanszor versenyt nyert és még a vitorlásversenyek nemzetközi központjában, Cowes-ben is félelmetes ellenfélnek bizonyult.

Lowry maga kormányozza jaktját, parancsnokol és irányítja vitorláit. A kormányt aszerint irányítja, ahogy a szél az arcát éri, ahogy a kormányrúd helyzetéből megérzi a kormánylapát állását, amilyen a hajó egyensúlyozása, fekvése, megdőlése a vízben és amilyen a vitorlák közt a szél hangja. *Lowry* érzékei annyira kifejlődtek, hogy a széláramlatból megérzi a közeledő hajót is. Jaktjával a legerősebb szélben is tengerre kél, még sohasem borult föl, sőt még árbócot sem vesztett. Nemrég Cowesben egymásután több versenyt nyert. Eddig az ujsághír.

Mit szól ehhez a szakember? Hogy vak vitorlázhat, az nem kétséges. A gyakorlott látó vitorlázó még gyöngé szélben is alig nézi az árbócán lengő és a szél irányát mutató kis zászlócskát. Tapintóérzése az arcán, vagy a levegőben tartott megnyálazott ujján, a szél irányát illetőleg eligazítja s a vitorla kezelésében is csaknem teljesen izomérzésére bízta magát.

Amíg hát pontos irány megtartása nem fontos, a vak vitorlázónál sincs semmi baj. Ismert vízen haza is találhat, beérkezhet egy kitűzött célba is. Tájékoztatja őt a szélnek az elinduláskor megfigyelt iránya (főltéve persze, hogy a szél iránya útközben meg nem változik), használhat irányítút, tájékoztatja a nap, ismert, sekélyebb vízen a mélységmérések, esetleg vízínövények, miegyebek, de leginkább tájékoztathatják a parti zajok. Eltudjuk, hát képzelni, hogy lassú, parti sétavitorlázásoknál kedvező körülmények között ügyes és gyakorlott vak vitorlázó is boldogulhat önállóan.

Ámde versenyben más a helyzet. Itt csaknem döntő tényező hogy a hajó a lehetséges legkisebb kitérésekkel, vagyis a legrövidebb úton fusson célba. A szél iránya azonban bizonytalan, változó s versenyközben is változtathatja irányát. Ha szembe, vagy a céltól számított 45°-nál kisebb szög irányából fú, a hajó már nem mehet egyenesen a cél irányában, hanem az egyenes utat keresztezve, ide-oda cikázva, (lavírozva) kell haladnia. A hajó haladási iránya és a cél iránya tehát

egymáshoz viszonyítva folytonosan változik, miközben a célt állandóan és szigorúan szemmel kell tartani.

Adott körülmények között (jól ismert víz, illetve környezet, állandóan egyirányban fúvó szél, élesen sütő nap, állandóan hangosan, például harangozással jelzett cél stb.) vak ember még erre is képes lehet, de hogy földadatát oly pontossággal tudja végezni, hogy hajóját látó versengőkkel szemben világversenyeken győzelemre vigye, abban kételkednünk kell. Ezen a ponton, a cikázó fordulatok esedékességének megállapításában s az irány meghatározásában a vak vitorlázónak látó segítségre van szüksége. S föl kell tételeznünk, hogy *Lowry* versenyközben visz is hajójában kitűnő szakértő látót. (Kf)

Tóth Árpád, a debreceni intézet tanára, egy költőien átgondolt egyfelvonásos szindarabot írt, amit az intézet növendékei nagy szeretettel tanultak meg és örömmel játszanak. Az irredenta céljait szolgáló kedves szindarab a karácsonyfa-ünnepélyen egy alkalmoszerű darabbal együtt fog előadni. (S—n)

Érthető-e Keller Ilona beszéde? Az április hóban New-Yorkban tartott nemzetközi vakságügyi szakértekezleten az Amerikai Egyesült Államok 39 képviselőjén kívül 39 állam 74 szakembere vett részt. Az értekezletet méltó keretben az International Housban nyitották meg április 13-án és az üdvözlő beszédet *Keller Ilona*, a világhírű siketvak író nő mondta.

Grasemann Pál, a vakok soesti (Németország) intézete jelenvolt látó igazgatója erről a beszédről a *Blindenfreund* 1931. évi 7—8. számában ezeket írja: „Az üdvözlőest legmélyebb benyomását *Keller Ilona* beszéde tette. Meg kell jegyeznem, én az ő képességeit illetően kissé kételkedő voltam. Most azonban be kell vallanom, hogy tudása meglepett. A kiejtésében természetesen vannak hiányosságok de az mégis annyira tiszta (deutlich), hogy még mi, idegennyelvűek is megértettük angol beszédét. És ami leginkább meglepett, az, hogy beszéde nem volt egyhangú. Csodálatos hangsúlyozással beszélt és szavait megfelelő mozdulatokkal, taglejtésekkel kísérte. Ha meggondoljuk, hogy *Keller Ilona* immár túlhaladta az ötvenéves életkort, akkor sorozatos folyékony beszédeit, különösen a *Hoover* elnök előtt mondottat, jelentős szónoki teljesítménynek kell tekinteni.“

Ezzel szemben *Gäbler-Knibbe Lotár dr.*, a németbirodalmi vakok szövetségének (Reichsdeutscher Blindenverband) az értekezleten szintén jelenvolt vak elnöke a „*Die Blindenwelt*“ 1931. évi 7. számában így ír: „*Keller Ilona* magas termetű, üdvözlőinek erőteljesen megszorítja kezét. Látszóan bizonyos erőlködéssel beszél s beszéde, mint azt a vele való személyes érintkezésből megállapíthattam, nem könnyen érthető, mint-hogy mesterségesen tanult beszélni. Mégis mindenkit, aki érintkezik vele, iránta való nagy tisztelet és az az érzés tölt el, hogy olyan emberrel beszél, akiben rendkívül nagy az élniakarás és a teremítő erő. *Keller Ilona* egy az egész világot átfogó és népeket kibékítő eszme

híve. Ezt new-yorki és washingtoni beszédeiben ismételtén hangoztatta. Mellette állott titkárnője, ki a siketvak nő szavait a jobb megérthetőség céljából megismételte. A titkárnő a *Keller Ilona* és a vele társalgók közötti beszélgetéseket is közvetítette. Rámnézve is a vele való személyes találkozás élmény volt.

Keller Ilona beszédének érthetőségét illetően tehát *Grasemann* és *Gäbler-Knibbe dr.* szavai nem fedik egymást. Az előbbi könnyen, az utóbbi nehezen értette meg. Vajjon nem abban keresendő ennek magyarázata, hogy a vak *Gäbler-Knibbe* a beszéd megfigyelésében pusztán a hallására volt utalva, míg a látó *Grasemannt* a szájmozgások s a taglejtések látása is segítette a beszéd megértésében?

Különösnek találjuk azonban, hogy *Grasemann* nem említi a titkárnő közvetítő, tolmácsoló szerepét. Erre talán még se volna szükség, ha a siketvak író nő szavai olyan könnyen érthetők volnának.

Hogy teljesen lássunk az érdekes kérdésben, *Herodek Károlyhoz*, a vakok királyi intézete igazgatójához fordultunk, aki Magyarországot képviselte a nemzetközi szakértekezleten és személyesen is érintkezett *Keller Ilonával*.

Herodek az eléje terjesztett kérdéseinkre a következőkben válaszolt:

„*Keller Ilona beszédének érthetősége* a laikus egyén szempontjából nem üti meg azt a mértéket, amelyet magának az érthetőség kritériumát illetőleg alkot. *Keller Ilonában* a laikus kirakati újdonságot lát, aki bizonyos szavakat és mondatokat betanulás után, megfelelő arcmimikával kísérve kiejteni és elmondani képes. Ez a nézet jutott kifejezésre a konferencia megnyitó gyűlésén abban a laikus publikumban, akik *Keller Ilonát* először hallották beszélni.

Azonban másként látja ezt olyan egyén, különösképpen szakember, aki vaksiketnémák oktatásával foglalkozott, avagy aki csak siketnémák között tartózkodott, velük érintkezett és kiejtésüket többé-kevésbé megszokta. Az ilyen egyén *meglepően tisztának és érthetőnek* minősíti *Keller Ilona* kiejtését, beszédét. Mert úgy az egyes hangok, hangcsoportok, mint a szavak és mondatok kiejtése nagyon tiszta, érthető és felfogható volt, úgyhogy én *Keller Ilonát* a „jó kiejtésű“ siketnémák közé sorozom. Ennek magyarázatát abban találom, hogy *Keller Ilona* igen szépen fejlett, erőteljes és harmónikus szervezettel bír, jelenleg 50 év körül járván, beszédszervi izmait nagyobb erővel hozza mozgásba, miáltal úgy szájjállása, mint nyelvmozgása a naggyá markirozott szájüregben a hangok kiejtése és általában a beszéd tisztaság és érthetőség tekintetében előnyösen szolgálja ezt a műveletet.

Ebben a meghatározásban benn foglaltatik már az is, hogy beszédéből hiányzik a könnyedség és természetesség, sőt ezen túl menőleg a mesterkélttség érzete válik uralkodó szemponttá a normális érzékszervvel bíró egyén ritmikus beszédével szemben. Itt nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt a körülményt, hogy ő későbbi korban tanulta meg a hangos beszédet, miáltal kiejtése nélkülözi a gyorsüteműséget. Ez

azonban szinte javára szolgál, mert a figyelem koncentrációját követeli meg, ami hallgatóságát beszédének megértésére kényszeríti.

Geszztusokról, vagyis beszédének taglejtésekkel való kíséréséről alig lehet szó. Ezt a vaksiketnéma:ág állapota alig is tűri meg. Ha mindazonáltal gesztust használ, az csak betanított taglejtés lehet, amint, hogy a világkonferencia megnyitó ünnepélyén is ilyen betanított, eléggé szegletes gesztust használt, amikor kifejezte abbeli érzelmeit, hogy sorstársait és mindazokat, akik erre a hatalmas arányban megnyilatkozó világkonferenciára egybesereglettek, szeretné keblére ölelni. De hiszen nem is gesztikulálhat, annak gyakorlati jelentősége sincs, mert egyik keze szinte állandóan, diszkrét formában titkárnője kezében nyugszik és várja a közlendőket, mert érdeklődése szokatlanul nagy és mindenre kiterjed. Ellenben arcjáték, a vakoknál nagyon ismert és gyakori arcjáték, igen is meg van nála. Amikor elmond egy gondolati egységet, utána mosolygásra valló arcjátékot tükröztet arca, ami őt még eleinte rokonszenvesebbé teszi. Ez a mimika később, amikor felfedezük a látási képek felfogására alkalmatlan és dimetriális mozgást végző szemeit, inkább szálnalmat, mint rokonszenvet vált ki.

A *titkárnő* voltaképen lelki megnyilatkozásának kifejezője, szócsöve, mert mi egyébként állott volna fel a pódiumra a világkonferencia megnyitó ünnepélyén, ha nem azért, hogy tolmácsolja *Keller Ilona* üdvözlő beszédét. És itt mindjárt megjegyzem, hogy az arra illetékesek nagyon jól megválasztották a titkárnőt, mert a rokonszenvnek, okosságának és nőiességnek mindazon előnyeit magában foglalja, amelyek működését a külvilág előtt szimpatikussá teszik. Szinte tompítják így kettesben azt a szomorú állapotot, amelyben az egyébként igen kellemes megjelenésű, szabályos arcvonású és izlésesen öltözködő *Keller Ilona* szenved.

Amikor *Keller Ilona* beszédét az ünnepi közönség előtt elmondta, egy-egy gondolati egység után szünetet tartott s az elmondottakat finom hanghordozással megismételte titkárnője, azért, hogy az egybegyűlt közönség részéről mindenki tájékozódva legyen ennek a világhírű, vaksiketnéma úrhölgynek gondolat- és érzelemlavágáról és tudomást vegyen arról, hogy ezekben az ünnepélyes pillanatokban a vakokkal mindenben együtt érez és nehéz helyzetükön töletelhetőleg segíteni akar.

Keller Ilona kézbeírással érintkezik titkárnőjével és egyáltalában nem láttam, hogy szájára helyezte volna a kezét és onnan olvasta volna azt, amit vele közölni akar. A szájról olvasást, mint unesztetikus és kényelmetlen eljárást teljesen kikapcsolták az érintkezésből.

A *Hoover* elnöknel történt tisztelgés alkalmával is *Keller Ilona* tolmácsolta a konferencia hódolatát. (Kf)

Hoover és Borah üdvözlése. A Siketnémák és Vakok Tanári Országos Egyesületének elnöksége 1931 november 12-én üdvözlő iratot intézett *Hoover*hez, az Észak-Amerikai Egyesült Államok elnökéhez és *Borah* szenátorhoz, a Külügyi Bizottság elnökéhez, azért, mert a francia sajtó képviselői előtt félreérthetetlenül követelték a Páris körüli békék

revízióját. E békék az okai — *Borah* szerint — az emberiség növekvő nyomorúságának is ezek között is külön megbélyegezte az ú. n. „trianoni békeszerződést“, mely halálra ítélte a magyar nemzetet. (Vollmann).

A francia hadivakok. (Der Kriegsblinde. 1931. 7.) Egyéni gondozásuk az „Aveugles de guerre“ hivatalra tartozik, mely kereken 2500 hadivakról gondoskodik. Valamennyit könyvekkel és folyóiratokkal látja el. (Kf)

Szentgyörgyi Gusztáv váci tanártársunknak, mint az ottani *Revíziós Liga* vezetőjének kezdeményezésére, Vác város közönsége diszalbumot küld *Borah* amerikai szenátornak. Örömmel könyveljük el e helyen is azt a tényt, hogy ennek a szép gondolatnak megindítója és valóra váltója egyik kartársunk volt. Szívesen köszöntjük őt ezért e helyről is.

Félreértések elkerülése végett azt is közöljük e helyen, hogy a napilapok *Szentgyörgyi* tanártársunkat ez ügygel kapcsolatosan úgy szerepeltették, mint a váci siketnéma-intézet igazgatóját. Ez a tévedés onnét származott, hogy a társadalmi vonatkozásokban annyira agilis kartársunk Vácott egy-két helyi társadalmi intézménynek a vezetője, illetve igazgatója. (ik)

A BELHORO és kiadványai. BELHORO = Blindaj Esperantistoj Logantaj en Hungara Reglando = A magyar királyságban lakó vak eszperantisták. Másszóval BELHORO a vak eszperantisták világszervezetének magyar csoportja. Vezetője *Bánó Miklós dr.* okleveles mérnök (Budapest VII, Erzsébet-körút 16).

Magyarországon három nyomda van a vakok írásainak, könyveinek nyomására. Az első és legrégebbi a vakok kir. intézeteé. A második, a szakkörökben Frommer-féle sajtó néven ismeretes különös szerkezetű és most a „Vakok Világossága Társaság“ tulajdonában levő nyomda, alig húsz éves, évekóta Farnoson (Pest megye) működik *Matolcsy Miklós dr.-né* kezelésében s kizárólag csak a vakok bibliájának nyomására szorítkozik. A harmadik, a legfiatalabb a BELHORO nyomdája tulajdonképpen a *Bánó Miklós dr.-é* s ő is nyomtat rajta. Ennek a pontírógépe az ismert Hinze-féle szerkezet, a másik része, a sajtója meg egy közönséges, egyszerű mosodai facsarógép, melynek egymáson forgó két gummihengere közt préselődik a már megírt fémlemezpár.

A BELHORO és *Bánó Miklós dr.* kiadványai azonosaknak tekinthetők. Valamennyi kiadvány szerzője, illetve sajtó alá rendezője *Bánó dr.* A kiadványok s egyben a nyomda eddigi termékei: 1. A BELHORO alapszabályai. 2. A „Vakok Szövetsége“ időszakos közlései. 3. Sciigoj de BELHORO (a BELHORO időszakos közlései eszperantó nyelven). 4. BELHORO naptár és évkönyv 1927. 5—8. BELHORO naptár 1928, 1929, 1930, 1931. 9. A magyar rövidített pontírás. Második javított és bővített kiadás. 10. Naciaj literoj. (Nemzeti betűk). Ez gyöngyírású

betűformák gyűjteménye. 11. Kongresaj sciigoj. (Kongresszusi közlések). 12. „Pro Hungaria“ virina mondasocio. („Pro Hungaria“ nők világszövetsége). 13. Unua legolibro. (Első olvasókönyv) 1—4. gyakorlófüzete. 14. Imakönyv. Részletek *Cappik Gyula* és a Mária-kongregáció imakönyvéből. 15. *Bangha Béla*: Elmékedések. 16. Dr. Szentgyörgyi Ede: Német tanfolyam rádió. I. rész. 17. Dr. Szentgyörgyi Ede: Német tanfolyam rádió II. rész és a német rövidített írás ismertetése.

Legutóbb a heti rádióműsort akarta *Bánó dr.* kiadni. Heti 10 fillérjével 100 előfizető kellett volna, hogy a sajtó kész kiadásai fedeztessenek, de nem akadt ennyi előfizető. A legfontosabb telefonszámok kiadása is az anyagiak hiánya miatt maradt el. (Kf)

Deschensky Ferenc igazgató kartársunkat, aki a kaposvári társadalom minden nevesebb rétegében oly annyira elismerésre méltó és mozgalmas működést fejt ki, most az a kitüntetés érte, hogy őt a kaposvári róm. kath. egyházközség tanácstagga választotta. Gratulálunk! (ik).

Püspöki látogatás. *Rott Nándor* veszprémi püspök *Weber* kanonok társaságában meglátogatta a siketnémák kaposvári intézetét. Az igazgató és egy intézeti leány üdvözlése után a püspök meghallgatta a növendékek beszédét és élénken érdeklődött a siketnémák tanítási módja iránt.

Távozásakor a látottaktól mélyen meghatva áldotta meg az intézet növendékeit. (ik)

Önsegélyző egyesület alapítása. A Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézete tanári testületének megbízásából *Herodek Károly*, *Schannen Péter*, *Vollmann János* és *Berinza István* felhívással fordult a kartársakhoz egy temetkezési segélyeket nyújtó Önsegélyző Egyesület alapítása tárgyában. A súlyos idők dacára az egymáson való segítség gondolata arra készítette a kartársaknak csaknem valamennyiét, hogy az alapítandó egyesületbe belépési készségüket bejelentsék. Több intézet tanári testülete teljes létszámmal a hitvestársakkal együtt jelentette be belépését. A kartársi szolidaritásnak igen szép jelét adták a fiatalok, sőt a még ki sem nevezettek is, akik szintén jelentkeztek belépésre, ami az alakulandó egyesület maradandóságának biztosítója.

Az alapítást előkészítő munkákról a Siketnémák és Vakok Tanárai Orsz. Egyesületének 1931 december 12-én tartott választmányi gyűlésen számolt be *Vollmann János* titkár.

A jelen voltak egyhanguan az egyesület megalakítása mellett foglaltak állást mégpedig nagyjában azzal a szervezettel, mellyel azt a felhívás jelezte. Alapos megvitatás után egy szűkebbkörű bizottság bízott meg azzal, hogy részleteiben is dolgozza ki az alapszabályokat és ügyrendet, majd bocsássa ki a belépési nyilatkozatokat, hogy ez az áldásos egyesület mielőbb, végleg megalakulhasson. (Vollmann)

A Kölni siketek intézete 100 éves jubileumát ülte f. évi november 22-én, amiről képes kiadvány számol be. Az intézetet a Siketek

Gyámolító Egyesülete hívta életre és tartotta fenn a mai napig. Sokáig a Rajnamenti Tartományok egyedüli intézeteként szerepelt és most is azok központi intézete. Még két évvel ezelőtt itt igen intenzív tanárképzés folyt, amíg ugyanis a német szakképzést Berlinbe centralizálták. A Kölni intézet híre mindig első helyen állt, különösen Weissweiler alatt, aki nemzetközi jelentőségnek is örvendett. Az intézet mindvégig externátusi jellegű volt. Mindkét nemű növendékeinek jelenlegi száma 89. Ezideig 1160 siket egyén szerzett ebben az intézetben polgárjogot és önálló életlehetőséget.

A Siketek Gyámolító Egyesülete az intézetből kilépett növendékek sorsát továbbra is figyelemmel kíséri: gondoskodik iparoktatásukról, szükség szerint segíyezi őket, munkát közvetít, egyesületbe tömöríti őket és vallási gondozásban is részesíti a felnőtt siketeket. (*Merész*).

Vakok a rádióban. November 3-án este a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület munkásainak Homeros Énekkara *Schnitzl* Gusztáv tanár vezetésével énekelt a rádióban. Zongorán kísérte *Jármer Lajos* tanár. A szünetet *Tóth Zoltán dr.*, az egyesület igazgatója töltötte ki „A vakok a társadalomban” címen tartott előadásával. (*Kf*)

A gyógypedagógiai oktatásügybe vágó előadások. A *Magyar Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektani Társaság* 1931–32. iskolai évi előadás-műsorán kartársaink közül a következők szerepelnek:

1. *Éltes Mátyás*: Az értelmi fejlődésben elmaradt gyermek. (1931 XII. 14.)

2. *Schnell János dr.*: Az egyéniség rendellenességei. (1932. I. 25.)

3. *Bárczi Gusztáv dr.*: A kifejezés. (1932. II. 29.)

Itt említjük meg, hogy ugyanitt „A beszéd fejlődése” címen *Kenyeres Elemér dr.* egyetemi m. tanár is tart előadást. (*ik*)

Folyóiratunk póstai szállítása ügyében tanárgyűlésünk elnöksége a póstavezérigazgatóságnál kieszközölte a hírlapokat megillető kedvezménynek folyóiratunkra való kiterjesztését. (*Vollmann*)

A hibásbeszédűek írásvizsgálatának gyógypedagógiai értékelése (Schulmann Adolf igazgató előadása a Magyar Írástanulmányi Társaságban 1931. november hó 9-én.)

A dadogók és általában a hibásbeszédűek írásának vizsgálata graphológiai, pszichológiai és phoniatriai szempontokból értékelhető és egyszerű alkalmazhatósága révén a két utóbbi területen dolgozó gyógypedagógiai tanár számára értékes és megbízható segédeszköznek bizonyult. 254 hibásbeszédű felnőtt és gyermek írásvizsgálatából a következő megismerések szűrődtek le:

A) 1. Hogy a hibásbeszédű írása más, mint a normálisbeszédűé.

2. Hogy a hibásbeszédűek írásában felismerhetünk több olyan jelenséget, amely beszédhibájuknak egészen megfelelő.

3. Hogy a graphikai jelenségek annyira jellegzetesek, hogy a hibásbeszéd graphikai stigmáinak, illetve accidenciáinak nevezhetők.

4. Hogy a különböző szerzők munkáiban szereplő „Schriftstottern“

nem szórványosan fellépő jelenség, hanem a dadogó specifikus stigmája, amely írásban majdnem minden esetben észlelhető és csak ott hiányzik, ahol más, ezt compensáló jelenség (dynamisálás, dissimulatio) kiszorítja, vagy elfedi.

5. Hogy a „Schreibstammeln“-nek — vagy a grammatismusnak — nevezett jelenség, miután nemcsak a pöszebeszédes, hanem a dadogó írására is jellegzetes, nem a pöszebeszéd részlettünete, hanem általában a hibás beszédé.

A dadogók graphikai stigmái:

B) 1. Széteső szerkezet; megszakítások a szóban, a betűben és a vonal meghúzása közben.

2. A hyper- és dysdynamisálás, mint fokozott és rendszertelen betűárnyékolás; a dynamisálás folytán kisebbbedő betűszárak; — a taktikus írás; tremor.

3. A dissimulatio: lassú és egyénietlen írás; bizonytalan megkezdés; palástolás; nagyobb szünetek a vonal meghúzása közben.

C) 300-nál több normális felnőtt és gyermek írásvizsgálata, ellenőrzés és összehasonlítás céljából a következő eredményeket adta:

1. A normális gyermek írása félreismerhetetlenül különbözik a dadogó írásától.

2. Írásában a stimák rendszeresen vagy csoportosan nem fordulnak elő, hacsak abnormis körülmények (nagyfokú izgalom, betegség, szervi elváltozás) nem befolyásolják írását ugyanolyan mértékben, mint egyéb kifejező mozgásait.

3. Nem dadogó írása is mutathat rendszeresen és csoportosan ilyen jeleket, ha ugyancsak dagogásra hajlamos, de jelenleg nem dadog. Ide tartoznak: a hadarók, a dissimuláltan dadogók, az időleges és alkalmi dadogók, a gyógyultak, stb.

A dadogók írásának tanulmányozása a Beszédhibák javítására szolgáló budapesti állami tanfolyam írásanyagának megfigyeléséből indult ki 1927-ben, amikor *Románné Goldzieher Klára* a tanfolyamon a hibásbeszédűek írásának megvilágításával párhuzamosan — *Schulmann Adolf* igazgató irányítása mellett — azok beszédbeli zavarait is tanulmányozta.

Ujabban a szokásos graphologiai eljárás az írásnál tanúsított összmotoros magaviselet megfigyelésével egészült ki. E megfigyelések fontos felvilágosítással szolgáltak az akarat és koncentráció jelenségeiről és rávilágítottak a dadogók sajátos mozgásaira és izomtónusára is. Felismerhetővé vált, hogy a beszéd, az írás és a mozgás általában adaequat lefolyású és fogyatékoságaiban azonos jelenségeket mutat. Így, az összmotoros magaviseletet tanulmányozó vizsgálatok a berlini egyetemi klinika hang- és beszédgyógyítástani osztályán (vezetője: Prof. Dr. Flattan) történtek.

Schulmann igazgató 20 kézírás analysise kapcsán demonstrálta, hogy a graphologiai vizsgálatok az egyénre vonatkozó feltétlenül szük-

séges tudnivalóinkat mily szerencsésen egészítik ki és segítenek abban, hogy pontos képet alkothassunk magunknak a személyiségről, a betegség lefolyásáról, egyben ellenőrizve kezelésünk hatását. Rámutatott még a megoldásra váró kérdésekre, így például a tünetek organikus vagy funkcionális feltételezettségére és az irásaktus és a dadogó beszéd lelki beállítódásának különbözőségére.

Az előadáshoz hozzászóltak *Merész Fülöp* gyógypedagógiai tanár, *Románné Goldzieher Klára* a társaság társelnöke és dr. *Fischer Árpád* orvos. Végül dr. *Dorning Henrik* államrendőrségi főkapitányhelyettes, a Társaság elnöke köszönetet mondott az előadónak. (sk)

A látás mellőzése megkönnyítheti a munkát. (Blindenkorrespondenz. 1931. IX. 25). A düsseldorfi acélművek vezetősége érdekes kísérletek során számos olyan munkára mutatott rá, melyeknél a gépek kiszolgálását a gyorsan mozgó anyagok szemlélése megnehezíti. Különösen a szalmafonógépeknél tapasztalták ezt. Itt a munkásnők 10 százalékkal többet termeltek, ha át nem látszó, fekete szemüveget használtak. Itt hát nem kérdéses, hol alkalmazzanak vakokat. (Kf)

Süketnémák számára valóságos istenáldása lesz a távolbalátás, mint a telefonozásnak számukra egyetlen számbajöhető eszköze. Mint köztudomású, szegények számára a rendes telefon egyáltalán nem bír jelentőséggel, hang és hallás híján a technikának ebből a nagy áldásából ők teljesen kint rekedtek. Ők, akik csak mimika útján tudnak érintkezni egymással, csakis olyan „telefont” használhatnak, mely éppen ezt a mimikát teszi láthatóvá. Kézenfekvő, hogy erre csakis a távolbalátás lehet alkalmas. Most végre a távolbalátás és a süketnémák találkoztak. Newyorkban egy *Thomas Fox* dr. nevű úr, aki tíz éves kora óta teljesen süket, részesült abban a szerencsében, hogy elsőnek „beszélhetett” távolbalátón a fiával. Természetesen arckifejezéssel és ujjmozdulatokkal értették meg egymást, mívégre a vevőernyőn arcuk és kezük volt látható. A két boldog ember jelbeszéde tisztán és világosan volt érthető. Bizonyos, hogy hosszú időbe telik még, amíg a süketnémák „telefonozása” általánossá válhatik, azonban már ez az első eset is végtelen reménnyel töltheti el szerencsétlenségükben is türelmes szívüket. (A *Nemzeti Ujság* 1931 április 24.-diki számából.) (ik)

A Magyar Gyógypedagógiai Társaság ezévi nagygyűlése november 13-én folyt le *Nagy Árpád* dr. h. államtitkár, társelnök elnöklésével. Az elnöki megnyitó után a társaság tisztviselői megtették évi jelentéseiket, azután pedig *Révész Margit* dr. Nagy Lászlóról mondott emlékbeszédet. (Kf)

Látogatás a mexikói uti siketnéma intézetben cím alatt hosszabb közlemény és egy kép jelent meg a Tolnai Világlapja 1931. okt. 21. számában. A lap látogató munkatársa igen meleg hangon és nagy elismeréssel ír az intézet működéséről s általában a siketnémák oktatásügyéről. (ik)

Vas János 25 éves jubileuma. Vas kollégánk a múlt évben fejezte be a siketnéma-oktatás terén 25 éves munkásságát. Ez alkalomból, meleg ünnepségben részesítette őt az intézet és annak felügyelő-bizottsága november 12-én. Ezen ünnepségről a „*Soproni Hírlap*“ november 15-i száma a következőket hozta: „Csütörtökön déli 12 órakor a vármegye ismert kék autója állott meg a siketnéma-intézet előtt, melyből v. *Simon Elemér* dr. a minden szépért és jóért lelkesedő főispán és *Gévay Wolf Lajos* alispán szállottak ki. Az előcsarnokban a tanári kar fogadta a felügy. biz. elnökei s őket a feldíszített tornaterembe vezették. A bejáratnál szemben nagy fehérlepon e két szó állott: 25 év, girlandokkal körülfuttatva. *Vas Jánost* az intézet közismert tanárát ünnepelték. *Vas* ismert alakja a soproni társadalomnak, hiszen 25 éves közszolgálatát itt, Sopronban, közöttünk töltötte. A virágokkal és nemzeti zászlócskákkal díszített tornateremben az emelvényen foglaltak helyet: v. *Simon Elemér* dr. főispán, *Gévay Wolf Lajos* alispán, *Klug Péter* a gyógypedagógiai intézetek országos szakfelügyelője és *Völker József* az intézet igazgatója, oldalt a tanári kar, középen az ifjuság. Az igazgató megnyitó szavai után *Klug* orsz. szakfelügyelő méltatta *Vas János* érdemeit szakszempontról s átnyújtotta a vallás- és közokt. miniszter elismerő iratát. A főispán a tőle megszokott közvetlenséggel, mégis gyönyörűen felépített beszédben üdvözölte a jubilánst, kiemelve, hogy a siketnémák tanárának mennyivel nemesebb a hivatása a többi pedagógusok fölött, hiszen a siketnéma lelkét a tanára tölti meg tartalommal, saját énjével és szellemével. A megható beszéd után *Völker József* igazgató az igazgatóság, *Takáts Cyula* a tanári kar, *Árpády György* az ifjuság, *Székely Mária* a végzett növendékek nevében köszöntötte *Vas Jánost*. Az üdvözlésekre a jubiláns könnyekig meghatva mondott köszönetet, hangsúlyozva, hogy erőit ezután is a természet árváinak szolgálatába kívánja állítani. A bensőséges ünnep a Magyar Hiszekegy elmondásával ért véget., (*László*)

Dr. Rajnik Béláné, szül. Pápay Mária, a siketnémák váci kir. orsz. intézetének egykori kézimunkatanítónője f. évi november hó 28-án, hosszas szenvedés után meghalt. A megboldogult 12 évig működött az intézetnél s ezen idő alatt a legnagyobb gondnal nevelte, tanította az intézet leánynövendékeit. Rendkívüli egyéniség volt. Valóságos fogalommmá lett a váci intézetnél s azokban a körökben ahol megfordult. Megnyerő külsejével és kedves szeretetreméltó modorával nemcsak az intézetnek, hanem a város társadalmának is dédelgetett kedvencévé lett, aminek jelét most, a végtisztességén is láttuk. Régi ismerősei és barátai közül számosan jelentek meg azon Vácról is. Az intézetet *Nagy Péter* igazgató képviselte.

Vácról a megboldogult a siketnémák budapesti áll. intézetéhez helyeztetett át, ahol az intézettel kapcsolatos továbbképző ipartanfolyamot vezette. Ennek megszűntével a budapesti áll. kisegítő-iskolához került, majd férjhez ment dr. *Rajnik Béla* budapesti ügyvédhez és boldog házasságának 15. évében tért az Egek Urához. Földi maradványait f.

évi december hó 1-én helyezték örök nyugalomra a budapesti Kerepesi-temetőben. Nyugodjék békében! (N. P.)

Esküvő. *Györgyfy Ákos* váci kartársunk *Margit* nevű leányát oltárhoz vezette *Szabó Endre* budapesti mérnök. Az esküvőt nagy és előkelő közönség jelenlétében f. évi november hó 28.-án tartották meg a budapesti Hermina kápolnában. Gratulálunk (N. P.)

Miniszteri elismerés. A pedagógia területe általában is azok közé a területek közé tartozik, ahol az alkalmazottak, mivel egy-egy nemzet legdrágább kincsét, a gyermeket formálják át és készítik elő a nagy emberi és nemzeti építő-munkára, nem hivatalt, hanem hivatást töltenek be. A mi intézményeink — növendékeink sajátos adottsága mellett — ezenkívül még aztán az emberi szeretetnek oly fokú gyakorlására is elhivatottak, amely elhivatás kevés pedagógiai pályán észlelhető. Ennek tudható be, hogy a mi pályánk tanárai hivatásuk többszörös súlyától sarkaltan a legkeményebb munkát kell hogy végezzék. Végzik is önzetlenül, panasz nélkül, sőt a legnagyobb ambícióval még a legnehezebb körülmények között is. Ezt a különleges munkásságot ismerte el miniszterünk akkor, amikor *Hochrein Lajos* budapesti tanártársunkhoz igen meleghangú elismerő sorokat intézett. (VKM : 732—11—41—1931.) A miniszterünk emez elismerő soraiban *Hochreinnek* különösen az a munkássága emeltetett ki, amelyet az előkészítő osztályok kereteinek kitöltése érdekében oly értékesen kifejtett úgy gyakorlati, mint pedig elméleti vonatkozásban.

A miniszter elismerő levelét, meleg szavak kíséretében *Klug Péter* orsz. szakfelügyelő nyújtotta át a kitüntetettnek a szakfelügyelői látogatást bezáró konferencián. *Istenes Károly* igazgató megköszönvén a szakfelügyelőségnek ez ügyben tett megértő előterjesztését s egyben úgy amaga, mint pedig tanártársai nevében szívből jövő szavakkal köszöntötte *Hochrein Lajos* tanárt. (süsz.)

Az Országos Köznevelési Tanács kiküldöttje szaktanácsunkban. Ujjászervezett szaktanácsunk szervezeti szabályzatának vonatkozó szakasza szerint helyet kapott szaktanácsunkban miniszteri kinevezéssel *Párvy Endre* áll. tanítóképző-intézeti igazgató is, mint azt *Országos Köznevelési Tanács* szaktanácsosa. (VKM : 701-0-74-1931. VII. c.). Szaktanácsunk új tagját, aki közelebbről is ismeri a gyógypedagógiai oktatásügy célját és értékét, szívesen köszöntjük e helyről is azzal a kéréssel, hogy ügyünket itt is és amott is azzal a szeretettel támogassa, amilyen értékeléssel honorálta eddig is a gyógypedagógia munkásságát és annak eredményeit. (ik.)

A Magyar Gyógypedagógiai Társaság f. évi december hó 16-án szakulést tartott. A szakülés tárgya: *A dadogásra vonatkozó elméletek áttekintése és a dadogás fejlődéstana*. Előadó: *Schulmann Adolf* igazgató kartársunk. (ik.)

Az optifon. A Siketnémák és Vakok Tanárai Orsz. Egyesületének 1931 december 12-én tartott választmányi gyűlésével kapcsolatos szak-

ülésen *Bárczi Gusztáv dr.*, a siketnémák budapesti intézetének szakorvosa többévi bűvárkodó munkájának eredményeként egy találmányát az optifont mutatta be, mely lényegében egy tükörbe épített hangerősítővel ellátott telefon. Aki használja, hallja saját beszédét is és egyidejűleg látja beszélő szerveinek működését. Az eszköz a beszédtanításnak egy segédeszköze a hallásmaradványos, különösen központi hallás maradványával rendelkező siketnémáknál. Csodálattal láttuk, hogy a siket gyermek látásával és a negyvenszeresére felfokozott hang segítségével, hogy tanult meg hallani és beszélni. Dallamosan, ritmikus beszélő siketeket hallottunk. A készülékre a beszédtanításban nagy föladat vár. (*Volmann*)

Horváth Attila emléktáblája. Nyolc évvel ezelőtt indítványozta a Vakok Betegsegélyző Társaskörében *Molnár János*, a kör igazgatója egy gyűjtés megindítását *Horváth Attila*, a nagy zeneművész (L. első cikkünket!) emlékének a kör helyiségében emléktáblával való megörökítését. *Molnár János* Horváth Attilának iskolatársa volt. Az ő nagyobb adománya mellett a kör tagjainak, a vakoknak a filléreiből mintegy 600 pengő gyűlt össze az emléktábla céljaira. A Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület fennhatósága alatt álló Vakok Betegsegélyző Társasköre és a Vakok Gróf Andrássy Dénes Önképzőköre egy ünnepség keretében december 13-án leplezte le az emlékművet a kör helyiségében, hol megjelentek *Horváth Attila* özvegye és fiai *Horváth Loránd dr* és *Horváth Attila dr* is.

Braun Rüben, a kör elnöke mondta az avatóbeszédet, *Herodek Károly*, a Vakok József Nádor Kir. Orsz. intézete igazgatója az intézet nevében emlékezett meg *Horváth Attiláról*, kí tanára volt az intézetnek, *Berindán László* a vakok nevében csokrot helyezett az emlékműre, a Vakok Homeros Énekkara pedig *Schnitzl Gusztáv* tanár vezetésével elénekelte *Koessler*: Végrendelet című karát.

Az ünnepség hangversennyel folytatódott az egyesület hangversenytermében tömött padosorok előtt. Itt *Tóth Zoltán dr.*, az egyesület igazgatója nyitotta meg beszéddel a műsort; majd *Greizinger István*, a vakok kir. intézete zenetanára mondott nagyszabású szép emlékbeszédet. A romantikus irányzatú zeneszerző művészetének — mondta *Greizinger* — hírnév, dicsőség, taps a hajtőereje. *Horváth Attilának* ezekben életében kevés része volt, azért nem bontakoztak ki tehetségének szárnyai oly nagyra, mint méretezve voltak. A szép műsort *Jármer Lajos*, *Greizinger István*, *Gebauer Margit*, *Berindán László* és *Steiner János* töltötték ki *Horváth Attila* műveinek kitűnő előadásával.

Az emléktáblát *Vihnsnyowszky Alajos* szobrászművész készítette s a társaskör egy kétablakos helyiségében a két ablak közé helyezték a falba. Körülbelül 80X60 cm.-nyi ruszkicai csiszolt, fehér márvány lap, felső részében *Horváth Attila* fejének domború képmása gipszbe öntve, aranyozva s alatta a mélyítve vésett szöveg: „*Horváth Attila nagynevű*

zeneköltő emlékére emelték sorstársai. A ragyogó tehetség elé a vakság sem gördít leküzdhetetlen akadályokat. 1931.“

Az emléktábla elhelyezése nem szerencsés. A két világos ablak közötti szűk, árnyékos falfülületen, teljes homályban alig látható s oly magasra helyezték, hogy kézzel el nem érhető, tehát nem is tapogatható. Ha már vakok és maguknak csináltatták, mért nem helyezték el úgy hogy kezük ügyébe essék. A fölírást is szívesebben láttuk volna domborúan, mint homorúan, mert a vakok írásai domborúak. (Kf)

Beszédhibák javítására szolgáló tanfolyam. Lapunk 1931 évi 7—8. számában már hirt adtunk arról a törekvéstről, hogy egyes városok tervbe vették a címben megjelölt tanfolyamok megszervezését. Most pedig már mint tényt jelenthetjük, hogy *Vácott* megnyitott a tervbe vett tanfolyam *Gogola Aladár* tanártársunk vezetése mellett. Sok sikert a jó kezdethez. (ik.)

A debreceni áll. kiegészítő-iskola egyik tanítója jó reménységgel a hibásbeszédűek gyógyítására is rávetette magát. Az idők jele, hogy hirdetése a helybeli lapokban nagy betűkkel jelenik meg s a „gyógy-pedagógus“ — hallónémákkal is foglalkozni kíván. Ideje, hogy a debreceni siketn. intézeti kartársak vezetése mellett egy beszédgyógyító tanfolyam szerveztessék s a gyógypedagógus hirdető is kigyógyíttassék merész akarásából. (S—n)

A vakok ügye Romániában. (Hírek a vakok világából. 1931. XI./1.) Az „*Esperanta Ligilo*“ októberi száma közli: A háború előtt Erzsébet anyakirályné (költő néven Carmen Sylva) „*Vatra Luminosa*“ néven Bukarestben intézetet alapított felnőtt és vak gyermekek számára. Ma az intézet vakok otthona, Erzsébet királyné nevét viseli s csak az utcát, amelyben az intézet van, hívják *Vatra Luminosa*-nak. Vak oktatók tanítják itt sorstársaikat írásra, olvasásra, nyelvekre, iparra és zenére.

Jassyban a szemészeti klinikával kapcsolatban van a vakok intézete.

Cernautiban (Bernovic) gyermekek részére van nevelőintézet vak tanárokkal.

A kolozsvári intézet (a volt magyar országos intézet) csak fiúkat vesz föl. Kis nyomdája van. A legtehetségesebb növendékek liceumba, s az egyetemre is eljutnak a tanári képesítés megszerzése végett.

Temesvárt vak férfiak számára van otthon (a régi magyar intézmény). Lakói keféit és kosarat kötnek. Ez év márciusában alapították meg a temesvári önálló vakok szövetségét. 11 tagú vezetőségének tagjai mind vakok. Mellettük egy 5 tagú gazdasági tanács működik, ennek tagjai mind látók. A szövetségnek eddig 39 rendes tagja és 800-nál több pártoló tagja van. Ez év júliusában munka- és árusítóhelyiséget nyitott.

Aradon otthonnal kapcsolatos nevelőintézet működik leányok számára (a régi magyar foglalkoztató továbbfejlesztése).

A társadalom nem igen érdeklődik a vakok iránt. Bukarestben ugyan alapítottak egy jótékony egyesületet vakok támogatására, de mű-

ködéséről alig hallani valamit. Az ország vakjainak csak egy kisebb része jut be az intézetekbe, legnagyobb részük teljesen tanulatlan és könyöradományokból tengeti életét.

Siketnéma cserkészsegédtisztek. Az első kerületi cserkészisztjelölteket próbáztató bizottság előtt a közelmúltban két siketnéma ifju: névszerint *Sovischráth László* és *Mácsay Elemér* próbáztak. Mindkét jelölt úgy az írásbeli, mint szóbeli vizsgán kítűnően felelt meg, miért is a fogadalom letétele után cserkészsegédtisztekké fogadtattak. *Sovischráth László* a bpesti 265. sz. *Cházár András* cserk. csapatnak régi tevékeny tagja, aki már eddig is több táborozáson vett részt; míg *Mácsay Elemér* a váci 915. sz. *Simon Antal* csapatból került a bpesti csapatba s az előbbi helyén megkezdett jó munkát folytatta és fokozta az utóbbi csapatban is. Gratulálunk a két derék ifjunak jó munkájához, akik ezzel is bebizonyították, hogy a cserkészlet a siketnémák csapataiban is kezd mélyebb gyökereket verni. (*Pirovits Jenő*)

A vakok ügye Délafrikában. (*Die Blindenwelt. 1931. 11.*) Dél-afrika lakossága kb. 7.000.000 lélek, köztük 1.500.000 európai származású. Ötven évvel ezelőtt a hollandiai református egyház Worcesterbe két iskolát létesített vakok és siketnémák számára. 1928-ban Fause-ban missziós iskolát létesítettek vak színes és bantu-gyermekek számára. Ezek az iskolák az egész unióból (Fokváros tartományai, Natal, Orangeszabadállam, Transvaal, Rhodesia és Délnyugatafrika) származású vak gyermekeket fölvesznek. Worcesterben 140, Faure-ban 30 a tanulók száma.

Tíz év előtt *Woods J.* kisasszony pontírású kölcsönkönyvtárt létesített Grahamstovn-ban (Foktartomány), ennek könyvtárolmánya ma 10.000 kötet, olvasóinak száma 300. A vak iparosok túlnyomó része saját kicsi, kezdetleges műhelyében dolgozik. *Woods* kisasszony tevékenységének eredményeként hat nagyobb városban a vakok munkaközvetítésére helyi egyesületek származtak.

1929-ben egy országos tanács keletkezett, ebben a kormány által kinevezett egyének foglalkoznak a vakok ügyével, „vakok napjait” rendeznek a nagyközönség fölvilágosítása és gyűjtések céljából. A munkát nagyon megnehezítik a nagy távolságok és a fajok különbözősége. (Kf).

Helyes fogalmakat nyújtanak,
megkönnyítik a tanítást

a Kirschenheuter-féle domború térképek

Magyarország domború térképe 2:80 P.

Budapest domború térképe 2:80 P.

Kaphatók: Kirschenheuter Ferenc, Bpest VII. István-út 182.

Inhalt

Fr. Kirschenheuter : Attila Horváth. — *P. Nagy* : Die Lebende Sprache in den Klassen der schwachbefähigten Taubstummen. — *J. Kleitsch* : Gewerbeunterricht der Blinden.

Litteratur

Vereins u. Anstaltsleben

Kleinere Mitteilungen

Sommaires

Fr. Kirschenheuter : Attila Horváth. — *P. Nagy* : La parole avant dans les classes des enfants sourds arrières. — *J. Kleitsch* : L'éducation professionnelle des aveugles.

Litterature

Institutions et associations

Divers

Contents

Fr. Kirschenheuter : Attila Horváth. — *P. Nagy* : Speech-teaching in the classes of feeble minded deaf children. — *J. Kleitsch* : Vocational training of the Blind.

Literature

Institutions and associations

Miscellaneous

1979

三行

10025